Wangeela Mootummaa Waaqayyoo

Inni furmaata dha!

Yaa'ayyoos hanga Mootummaan Waaqayyoo addunyaatti ragaadhaaf lallabamutti xumurri dhufuu akka hin dandeenye dubbachuu isaa ni hubattuu?

"Waraabsiis hoolaa wajjin ni jiraata… Gaara koo isa qulqulluu guutuu irratti wal miidhuu yookaan balleessuun hin jiraatu, Sababni isaas lafti akkuma bishaan galaana uwwisu beekumsa Waaqayyootiin ni guutamti." (Isaayyaas 11:6,9)

Kan

Bob Thiel, Ph.D.

Wangeela Mootummaa Waaqayyoo

Inni furmaata dha!

Kan Bob Thiel, Ph.D.

Copyright ©2016/2017/2018/2019/2022/2025/2026 by Nazarene Books. Edition 3.0. Booklet produced for the *Continuing* Church of God and Successors, a corporation sole. P.O. Box 109, Grover Beach, California, 93483, U.S.A. ISBN: 978-1-63660-113-7.

Ilmi namaa maaliif rakkoolee isaa furuu hin danda'u?

Wanti Kitaabni Qulqulluun waa'ee Isa jedhee jalqaba irratti fi dhuma irratti agarsiisu, wangeela Mootummaa Waaqayyoo akka ture ni beektaa?

Mootummaan Waaqayyoo xiyyeeffannoo ergamootaa fi warra jalqaba isaan hordofanii akka ture ni beektuu?

Mootummaan Waaqayyoo nama Yesuusii tii? Mootummaan Waaqayyoo, Yesuus amma jireenya isaa keessan keessa jiraachuu tii? Mootummaan Waaqayyoo mootummaa dhugaa gara fuulduraa tokko tii? Waan Macaafa Qulqulluun barsiisu ni amantuu?

Mootummaan maali? Mootummaan Waaqayyoo sirriitti maali? Macaafni Qulqulluun maal barsiisa? Waldaan Kiristaanaa durii maal barsiisa ture?

Hanga Mootummaan Waaqayyoo addunyaatti ragaadhaaf lallabamutti xumurri dhufuu akka hin dandeenye ni hubattaa?

Suuraan qola fuulduraa irratti argamu, akka Burdine Printing and Graphics-tiin qophaa'etti, hoolaa fi waraabessa waliin ciisan agarsiisa. Suuraan qola duubaa irratti argamu kutaa gamoo jalqabaa Waldaa Waaqayyoo kan Yerusaalem keessatti argamu yoo ta'u, bara 2013tti Dr. Bob Thiel-iin kaafame.

Qabiyyee

1. Ilmi namaa furmaata qabaa? fuula 4

2. Yesuus Wangeela akkamii lallabe? fuula 10

3. Mootummaan Waaqayyoo Kakuu Moofaa keessatti beekamaa turee? fuula 22

4. Ergamootni Wangeela Mootummaa barsiisaniiru? fuula 29

5. Maddoonni Kakuu Haaraa ala turan Mootummaa Waaqayyoo barsiisaniiru. fuula 39

6. Waldaaleen Kiristaanaa Giriikii-Roomaa Mootummaan barbaachisaa akka ta'e ni barsiisu, Garuu... fuula 61

7. Maaliif Mootummaa Waaqayyoo? fuula 69

***Odeeffannoo Qunnamtii* fuula 78**

Hubachiisa: Kitaabni kun kan Afaan Ingiliffaa irraa beekumsa oomishameen (artificial intelligence) hiikame dha. Kanaaf, jechoonni tokko tokko hiika isa jalqabaa guutummaatti calaqqisiisuu dhiisuu danda'u, garuu akka isaanitti dhihaatan abdiin qabna. Maxxansi Afaan Ingiliffaa bilisaan toora interneetii www.ccog.org irratti ni argama.

1. **Ilmi namaa furmaata qabaa?**

Addunyaan rakkoolee hedduu qabdi.

Namoonni baay'een beela'aniiru. Namoonni baay'een cunqurfamaniiru. Namoonni baay'een hiyyummaan isaan mudateera. Biyyoonni baay'een liqii cimaa keessa jiru. Ijoolleen, warri dhaloota hin arganne dabalatee, miidhaa isaan mudata. Dhukkuboonni qoricha ittisan hakiimota baay'ee yaaddessa. Magaalota industirii gurguddoo keessatti qilleensi fayyaaf madaalawaa hin taane baay'ee faalameera. Poolitikonni adda addaa waraana doorsisu. Haleellaan shororkeessummaa itti fufanii raawwatamaa jiru.

Hoggantoonni addunyaa rakkoolee ilmoo namaa mudatan furuu danda'uu?

Namoonni baay'een akkas yaadu.

Ajandaa Waliigalaa Haaraa

Fulbaana 25, 2015, erga Phaaphaasii Vaatikaanii Firaansis haasaa ijoo isaanii dubbatan booda, biyyootni Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii (UN) 193 "Kaayyoowwan Misooma Itti Fufiinsa Qaban 17" kan yeroo tokko tokko *Ajandaa Addunyaa Haaraa* jedhamuun waamamaa ture hojiirra oolchuuf sagalee kennaniiru. Kunoo kaayyoowwan Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii 17:

> Kaayyoo 1. Hiyyummaa bifa isaa hundaatiin bakka hundatti balleessuu
>
> Kaayyoo 2. Beela dhaabu, wabii nyaataa fi soorata fooyya'aa argamsiisuu fi qonna itti fufiinsa qabu guddisuu.
>
> Kaayyoo 3. Jireenya fayya qabeessa mirkaneessuu fi fayyummaa nama hundaaf umrii hundatti guddisuu.
>
> Kaayyoo 4. Barnoota qulqullina qabu kan hunda hirmaachisuu fi haqa qabeessa ta'e mirkaneessuu fi carraawwan barumsa umurii guutuu hundaaf jajjabeessuu.

Kaayyoo 5. Walqixxummaa saalaa galmaan gahuu fi dubartootaafi shamarran hunda humneessuu

Kaayyoo 6. Hundaaf bishaanii fi qulqullina naannoo argamuu fi bulchiinsa itti fufiinsa qabu mirkaneessuu.

Kaayyoo 7. Namoonni hunda anniisaa madaalawaa, amansiisaa, itti fufiinsa qabuu fi ammayyaa ta'e akka argatan mirkaneessuu.

Kaayyoo 8. Guddina diinagdee itti fufiinsa qabu, hunda hammatuu fi itti fufiinsa qabu, qacarrii guutuu fi bu'a qabeessa, akkasumas hojii gaarii hundaaf jajjabeessuu.

Kaayyoo 9. Bu'uuraalee misoomaa jabeessa ijaaruu, industiriwaayizeshinii hunda hirmaachisuu fi itti fufiinsa qabu guddisuu, akkasumas kalaqa haaraa jajjabeessuu.

Kaayyoo 10. Wal-caalmaa biyyoota keessattiifi gidduutti jiru hir'isuu

Kaayyoo 11. Magaalotaafi qubsuma namootaa hunda-hammattuu, nageenya qabeessa, dandamattuu fi itti fufiinsa qabeessa gochuu

Kaayyoo 12. Amaloota fayyadamaa fi oomishaa itti fufiinsa qaban mirkaneessuu

Kaayyoo 13. Jijjiirama qilleensaa fi miidhaawwan isaa ittisuuf tarkaanfii hatattamaa fudhachuu.

Kaayyoo 14. Misooma itti fufiinsa qabuuf, garboota, galaanotaafi qabeenya galaanaa eeguufi itti fayyadamaa itti fufiinsa qabuun fayyadamuu.

Kaayyoo 15. Sirna ikoo lafaa eeguu, deebisanii haaromsuu fi fayyadama isaanii itti fufiinsa qabu guddisuu, bosona itti fufiinsaan bulchuu, lafa gammoojjiin deebisanii ittisuu, akkasumas lafa hir'achuu fi dhabamuu sanyiiwwan lubbu qabeeyyii adda addaa dhaabuu fi duubatti deebisuu.

Kaayyoo 16. Misooma itti fufiinsa qabuuf hawaasa nagaa fi hunda hammate jajjabeessuu, nama hundaaf haqni akka argamu gochuu, akkasumas sadarkaa hundatti dhaabbilee bu'a qabeessa, itti gaafatamummaa qabanii fi hunda hammatan ijaaruu.

Kaayyoo 17. Karaalee hojiirra oolmaa cimsuu fi tumsa addunyaa misooma itti fufiinsa qabuuf haaromsuu.

Ajandaan kun hanga bara 2030tti guutummaatti hojiirra ooluuf karoorfamee jira, akkasumas *Ajandaa Misooma Itti Fufiinsa Qabu kan Bara 2030* jedhamees ni waamama. Kaayyoon isaa rakkoolee ilmaan namootaa mudatan seera baasuu, barnoota, fi tumsa idil-addunyaa fi amantiiwwan gidduutiin furuudha. Kaayyooleen isaa hedduun gaarii ta'anis, malawwan fi galmooleen isaa tokko tokko hammina qabu (Macaafa Uumamaa 3:5 ilaali). Ajandaan kun, akkasumas, barreeffama wacummaa Paappasii Faaraansi isa boqotee kan *Laudato Si* jedhamu wajjin kan walsimu ture. Paappasiin Liyoo XIV'nis ajandaa 2030 kana deeggaruuf ibsa kenneera.

"Ajandaa Addunyaalessaa Haaraa" "Ajandaa Kaatolikii Haaraa" jedhamuu danda'a, sababni isaas jechi "kaatolikii" jechuun "addunyaalessaa" jechuu waan ta'eef. Paappasii Firaansis fudhatama isaa waame.
Ajandaa kanaa "mallattoo abdii guddaa."

Waliigaltee Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii hordofuun, Mudde bara 2015 Paarisitti walgahii gaggeeffamee ture (kan maqaa sirnaan moggaafameef *Konfiraansii 21ffaa Qaama Waliigaltee Uumamaa Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii kan Jijjiirama Qilleensaa*). Phaaphaasii Firaansis isaanis waliigaltee idil-addunyaa sana dinqisiifatanii, biyyootaafis "karaa fuulduraa of eeggannoodhaan, akkasumas miira tokkummaa yeroo yerootti guddatuun hordofuu" gorsaniiru.

Biyyoonni addunyaa irra jiran hundi jechuun ni danda'ama Waliigaltee Paaris, kan kaayyoo naannoo addaa fi dirqama maallaqaa qabu irratti waliigalan. (Itti aansuun, Pirezidaantiin Ameerikaa yeroo sanaa Baaraak Obaamaan bara 2016tti waliigaltee kanaaf Ameerikaan of kennuu ishee mirkaneessuuf sanada mallatteessan, garuu bara 2017tti, Pirezidaantiin Ameerikaa Doonaaldi Tiraamp, Yunaayitid Isteetis waliigaltee Pariis irratti

waliigamame kan hin fudhanne ta'uu ishee ibsuun Ameerikaan waliigalticha keessaa baasan. Kun aarii idil-addunyaa guddaa fiduun, Ameerikaan Awurooppaa fi kutaalee addunyaa biroo hedduu irraa akka kophaa taatu gargaareera.) Phaaphaasii Firaansis, ilmi namootaa jijjiirama qilleensa waliin walqabatu kan isaan gochuu qaban yoo hin goone "ni badda" jedhan.

Osoo namni kamiyyuu qilleensa faalame hafuu, beela'uu, hiyyummaa, balaadhaaf saaxilamuu fi kkf hin barbaanneeyyuu, yaaliin ilmaan namootaa kaayyoo ajandaa Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii kan bara 2030 fi/ykn waliigaltee Paaris galmaan ga'uuf taasisan rakkoolee ilmoo namaa mudatan ni furaa?

Seenaa Hojii Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii

Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii Waraana Addunyaa Lammaffaa booda, waldhabdee akkasii biraa ittisuufi addunyaa keessatti nagaa babal'isuuf yaaluuf, Onkoloolessa 24, 1945 hundeeffamee hundeeffame. Yeroo hundeeffama isaatti, Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii miseensota biyyoota 51 qaba ture; amma garuu 193 dha.

Erga Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii hundeeffamee jalqabee, addunyaa maratti waldhabdeewwan dhibbootaan lakkaa'aman, yoo kumaatamaan ta'an illee, jiraataniiru, garuu hanga ammaatti waraanni addunyaa sadaffaan jedhamuu danda'u hin jiru.

Namoonni tokko tokko, tumsi idil-addunyaa kan akka Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii guddisa jedhu, ajandaa amantiiwwan gidduu fi waldaalee amantii tokkoo gochuuf jedhu kan Paappasii Liyoo XIV fi geggeessitoonni amantii biroo hedduun guddisaa jiran waliin yoo walitti makame, nagaa fi badhaadhina fida jedhanii amanu.

Haa ta'u malee, seenaan Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii kana gochuuf qabu gaarii hin turre. Wal-dhabdee hidhannoo hedduu erga Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii hundeeffamee kaasee uumame irratti dabalataan, namoonni miliyoonaan lakkaa'aman beela'aniiru, baqattoota ta'aniiru, fi/yookaan hiyyummaa hamaa keessa jiru.

Waggoota kurnan dura, Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii Galmoota Misoomaa Mileniyeemii isaa hojiirra oolchuuf ka'e. Galmoota misoomaa saddeet qaba ture, garuu kun, akka Dhaabbatichi mataan isaa illee jedhutti, hin milkoofne. Kanaafuu, bara 2015tti, kan "Galmoota Misoomaa Itti Fufiinsa Qaban 17" jedhaman fudhataman. Gariin abdii qabu. Gariin immoo akka abjuu hawwii kan dhugoomuu hin dandeenyeetti ilaala.

Waa'ee utoopiyaa yoo kaafne, Caamsaa 6, 2016, Phaaphaasii yeroo sanaa Firaansis, utoopiyaa Awurooppaa kan namoomaa fi waldaan isaanii ardii sana akka irra ga'u gargaaruu dandeessu abjoota akka argan dubbatanii turan. Haa ta'u malee, abjuun Phaaphaasichaa sun abjuu hamaa ta'ee mul'ata (Ilaalii Mul'ata 18).

Tumsiifi milkaa'inni ni jiraachuu danda'a, garuu …

Qajeelchi Jechootaa Merriam Webster akka ibsutti, utoopiyaan "iddoo yaadaan uumame kan mootummaan, seeronnii fi haalli hawaasummaa isaa guutuu ta'e" dha. Macaafni Qulqulluun akka barsiisutti, ilmi namaa rakkoolee isaa ofiin furuu hin danda'u:

> 23 Yaa Waaqayyo, karaa namaa of keessaa akka hin taane nan beeka; Nama deemuun tarkaanfii isaa qajeelchuun isaaf hin danda'amu. (Ieremiyaa 10:23)

Macaafni Qulqulluun tumsi idil-addunyaa akka kufu barsiisa:

> 16 Karaa isaanii irratti barbadeessuunii fi gaddaan jira; 17 Karaa nagaas hin beekan. 18 Ija isaanii duratti sodaa Waaqayyoo hin qaban. (Roomaa 3:16-18)

Haa ta'u malee, namoonni baay'een ilaalcha hawaasa jireenya gaarii qabu kan ofii isaanii ijaaruuf hojjechaa jiru, yeroo tokko tokko ammoo amantii itti makuuf yaalu. Garuu, namni tokkoyyuu karaa Waaqa dhugaa tokkicha hordofuuf fedhii hin qabu. Kun jechuun kaayyoo Dhaabbata Mootummoota Gamtoomanii yookaan Vaatikaan kamiyyuu irratti guddinni hin jiraatu jechuu miti. Guddinni tokko tokko ni jiraata (kaayyoonni baay'een isaanii gaarii dha), akkasumas gufuunnis ni jiraata.

Dhugumatti, tarii waldhabdee cimaa booda, waliigalteen nagaa idil-addunyaa tokko irratti walii galamee ni mirkanaa'a (Daani'eel 9:27). Yeroo kana ta'u, namoonni baay'een sobaan, ilmi namaa hawaasa nagaa fi hawwisiisaa ta'e fida jedhanii amanuuf saaxilamu.

Namoonni baay'een 'guddina utoopiyaa' addunyaalessaa akkanaatiin (Ezekiyel 13:10 ilaali) akkasumas mallattoolee fi dinqisiisoo adda addaatiin gowwoomfamu (2 Tesaloonikoo 2:9-12). Garuu Macaafni Qulqulluun, wanta geggeessitoonni jedhachuu danda'an osoo hin ilaalin, naga'ummaan akkasii yeroo dheeraa akka hin turre ni dubbata (Daani'eel 9:27; 11:31-44), (1 Tesaloonikosaa 5:3; Yesaya 59:8).

Yaadni, Yesuus irraa kan hafe (Ijoo 15:5; Maatewos 24:21-22 ilaali), ilmi namaa bara hammeenyaa ammaa kana keessatti utooppiyaa fiduu danda'a kan jedhu, wangeela sobaati (Gaalatiyaa 1:3-10).

Yoo ilmi namaa qofti dhugumaan utoopiyaa fiduuf guutummaatti dadhabe, utoopiyaan gosa kamiiyyuu dhugoomu ni danda'aa?

Eeyyee

Mootummaan Waaqayyoo pilaaneetii kana, boodas bara baraan, haala ajaa'ibaan ni fooyyessa.

2. Yesuus Wangeela akkamii lallabe?

Macaafni Qulqulluun akka barsiisutti, hawaasni guutuu gaariin, kan Mootummaa Waaqayyoo jedhamu, mootummoota namootaa bakka bu'a (Daani'eel 2:44; Mul'ata 11:15; 19:1-21).

Yeroo Yesuus tajaajila isaa ifatti jalqabetti, Wangeela Mootummaa Waaqayyoo lallabuun jalqabe. Kunoo wanti Maarkos gabaase:

> [14] Yoonaan mana hidhaa erga galfamee booda, Yesuus gara Galiyilii dhufuun, wangeela mootummaa Waaqayyoo lallabaa ture. [15] Akkasis, "Yeroon guutameera, mootummaan Waaqayyoo dhiyaateera. Qalbii keessan qoradhaa, wangeelattis amanaa," jedha ture. (Maarkos 1:14-15)

Jechi Wangeela jedhu afaan Giriikii irraa kan dhufe yoo ta'u, hiikni isaas "ergaa gaarii" yookaan "oduu gaarii" jechuudha. Kakuu Haaraa keessatti, jechi Afaan Ingiliffaa "mootummaa," kan mootummaa Waaqayyoo ibsu, Tarree Kakuu Haaraa Niiw Kiiŋ Jeeems (NKJV) keessatti tilmaamaan yeroo 149, Tarree Kakuu Haaraa Duweey Riims (Douay Rheims Bible) keessatti immoo yeroo 151 ka'eera. Kunis jecha Afaan Giriikii kan akka *basileia* jedhamu irraa kan dhufe yoo ta'u, hiikni isaas bulchiinsa yookaan mootummaa mootii agarsiisa.

Mootummoonni namootaa akkasumas mootummaan Waaqayyoo mootii qabu (Mul'ata 17:14), naannoo lafaa ni uwwisu (Mul'ata 11:15), seera qabu (Isaayyaas 2:3-4; 30:9), fi lammilee qabu (Luqaas 13:29).

Kun barsiisa ifaa kan jalqabaa kan Yesuus, kan Maatewos galmeessisedha:

> Yesuusis Galilii guutuu keessa naanna'aa, mana-qulqullummaa isaanii keessatti barsiisaa, wangeela mootummaa lallabaa ture. (Maatewos 4:23)

Maatewos akkasumas ni galmeessa:

> [35] Yeroo sana Yesuus magaalotaafi gandoota hunda keessa naanna'aa, sinagoogota isaanii keessatti barsiisaa, wangeela mootummaa himaa ture. (Maatewos 9:35)

Kakuun Haaraan Yesuus bara baraan akka mo'eefatu agarsiisa:

> Innis bara baraan mana Yaaqoobii ni mo'a, mootummaan isaas hin dhumtu.

Luqas akka galmeessetti, kaayyoon Yesuus ergamuu isaas Mootummaa Waaqayyoo lallabuuf ture. Waan Yesuus barsiise hubadhaa:

> Inni isaanitti, "Ani Waaqayyoonii magaalota kaaniifis lallachuu qaba, sababni isaas kaayyoo kanaaf ergameera," jedhe. (Luqaas 4:43)

Kana yoomiyyuu lallabamee dhageessanii beektuu? Yesuus ergamuu isaatiin kaayyoon isaa Mootummaa Waaqayyoo lallabuuf akka ture yoomiyyuu hubattanii beektuu?

Luqasni akkasumas Yesuus deemee Waaqayyoo Bassiisaa ture jechuun ni galmeessa:

> [10] Ergamtoonnis erga deebi'anii booda, waan hojjetan hunda Isatti himan. Sana booda isaan fudhatee, magaalaa BeetSaayidaa jedhamtuufi naannoo isheetti bakka nama hin jirre tokkootti dhuunfaan gore. [11] Uummanni garuu yeroo dhaga'u isaan hordofe; isaanis simatee waa'ee Mootummaa Waaqayyoo isaanitti dubbate. (Luqaas 9:10-11)

Yesuus warra isa hordofaniif Mootummaan Waaqayyoo dursa guddaa ta'uu akka qabu barsiise:

> [33] Isin garuu dura dursaa Mootummaa Waaqayyoo fi qajeelummaa Isaa barbaadaa. (Maatewos 6:33)

> Garuu, mootummaa Waaqayyoo barbaadaa; kun hundinuus isiniif dabalama. Tuuta xiqqoo, hin sodaatinaa; sababni isaas abbaan keessan mootummaa sana isiniif kennuun fedhii guddaadhaaf qaba.

Kiristaanonni duraan dursee Mootummaa Waaqayyoo barbaaduu qabu. Kana kan godhan, jireenya akka Kiristoos barbaadu jiraachuun, deebii fi

mootummaa Isaa hawwiin eeggachuun, akkasumas kana dursa isaanii isa guddaa gochuudhaani. Haa ta'u malee, warri Kiristoos amanan hedduun, Mootummaa Waaqayyoo duraan dursee barbaaduu dhiisuu qofa osoo hin taane, maal akka ta'es hin beekan. Akkasumas baay'een isaanii sobaan kan amanan, siyaasa addunyaa keessatti hirmaachuun Waaqayyo Kiristaanota irraa kan eegu ta'uu isaa ti. Mootummaa Waaqayyoo waan hin hubanneef, isaan hin

Akkuma ta'uu qabu amma jiraachuu qabu yookaan maaliif ilmi namaa akkas hir'ina qabu hubachuu qabu.

Akkasumas hubadhaa, mootummaan garee xiqqoo tokkoof akka kennamu (Romans 11:5 ilaali). Garee xiqqoo isa dhugaa keessatti hirmaachuuf fedhii qabaachuun gad of deebisuu gaafata.

Mootummaan Waaqayyoo hanga ammaatti lafa irratti hin hundeeffamne.

Yesuus hordoftoonni isaa mootummaan akka dhufuuf kadhatanii akka qaban barsiise, kanaafuu isaan duraan dursee hin qaban:

> [9] Abbaa keenya isa samii, Maqaan Kee qulqulluu haa ta'u. 10 Mootummaan Kee haa dhufu. Fedhiin Kee akkuma samii, akkasumaan lafa irrattis haa raawwatamu (Maatewos 6:9-10)

Yesuus bartoonni isaa mootummaa Waaqayyoo akka lallabaniif isaan erge:

> [1] Sana booda bartoota isaa kudha lamaan walitti waamee, awwaaloota hunda irratti fi dhukkuboota hunda fayyisuuf aangoo fi humna isaaniif kenne. [2] Isaanis mootummaa Waaqayyoo lallabuuf erge. (Luqaas 9:1-2)

Yesuus, akkuma mootummaan yeroo sana Lafa irratti hin hundeeffamin turetti, argamni isaa qofti mootummaa akka hin taane barsiise; sababni isaas, kanaaf yeroo sana maqaa isaatiin ejjitoota hin ari'ne:

> Garuu ani yoo Hafuura Waaqayyootiin dayimoonota baase, dhugumatti Mootummaan Waaqayyoo isin bira ga'eera. (Maatewos 12:28)

Mootummaan dhugaan gara fuulduraati—akka Maarkos ibsutti amma miti:

> [47] Yoo iji kee gara cubbuutti si geesse, baasi. Ija lamaan taatee gara qaama jahaatti darbatamuu irra, ija tokkoon gara mootummaa Waaqayyootti seenuun siif wayya. (Maarkos 9:47)

> [23] Yesuus naannoo isaa ilaalee bartoota isaatti, "Warri qabeenya qaban mootummaa Waaqayyootti seenuun akkam ulfaataadha!" jedheen. [24] Bartoonni immoo dubbii isaatti ni dinqisiifatan. Yesuus immoo irra deebi'ee isaanitti, "Yaa ijoollee, warri qabeenya irratti amanan mootummaa Waaqayyoo seenuuf hammam ulfaataadha! [25] Namni sooressi mootummaa Waaqayyoo seenuu irra, garboon qaawwa lilmoo keessa darbuutu salphaadha." (Maarkos 10:23-25)

> Dhugumatti isiniin jedha, hanga guyyaa sanaatti, yeroon mootummaa Waaqayyootti haarawa dhugu, ija wayinii irraa matumaa hin dhugun.

> [43] Yooseef kan Arimataayaa, miseensa mana maree beekamaa kan inni ofii isaatiin mootummaa Waaqayyoo eegaa ture, dhufuun ija jabatee … (Maarkos 15:43)

Yesuus akka mootummaan amma kutaa addunyaa yeroo ammaa kanaa hin taane barsiise:

> Yesuus deebisee, "Mootummaan koo kan addunyaa kanaa miti. Otoo mootummaan koo kan addunyaa kanaa ta'ee, tajaajiloonni koo akka ani warra Yihuudootti hin dabarreef ni lola turan; amma garuu mootummaan koo kan asii miti." (Yohannis 18:36)

Yesuus akka Mootiitti erga deebi'ee booda mootummaan akka dhufu barsiise:

> [31] "Yeroo Ilmi Namaa ulfina isaatiin dhufa, ergamoonni qulqulluun hundis isa wajjin yeroo dhufan, teessoo ulfina isaatiirratti ni taa'a. [32] Saboonni hundi fuula isaa dura walitti qabamu, innis akkuma tiksee hoolota isaa gabatee irraa gargar baasutti, isaanis wal irraa gargar ni baasa. [33] Hoolaa gara mirgaa Isaa, gombifattuu immoo

gara bitaa isaa ni dhaaba. [34] Yeroo sana Mootichi warra gara mirgaa isaa jiraniin akkas jedha, 'Kottaa, isin eebban warra Abbaa Kootiin eebban, mootummaa isiniif qophaa'e, ija uumama addunyaa jalqabumarraa ka'e dhaalaa.' (Maatewos 25:31-34)

Mootummaan Waaqayyoo as waan hin jirreef, hanga hundeeffatamutti biyyee namaa kan dhugaa hin arginu. Sababni isaas, namoonni baay'een mootummaa Waaqayyoo waan hin hubanneef, mootummaan Isaa kan jaalalaan akkamitti akka hojjetu hubachuu hin danda'an.

Mootummaan Waaqayyoo "guutummaan saba alagaa hanga ol seenutti" hin dhufu (Roomaa 11:25)—kun immoo amma iyyuu hin taane.

Yesuus mootummaan akkamii akka ta'e jedhe?

Yesuus Biyyummaan Waaqayyoo maal akka fakkaatu ibsa muraasa kenneera:

[26] Innis akkana jedhe, "Mootummaan Waaqayyoo akkuma nama sanyii lafatti facaasuuti. [27] Halkan ni rafaa, guyyaa ni ka'a, sanyiin sunis akkamitti akka biqiluufi guddatu ofii isaatiin hin beeku. [28] Biyyi ofumaan midhaan oomishti: dura baala, sana booda mataa, sana boodas midhaan guutuun mataa keessa ba'a. [29] Midhaan yeroo bilchaatu garuu, battalumatti haaduu itti kaa'a, sababni isaas yeroon goobuu ga'eera." (Maarkos 4:26-29)

[18] Ijoollis deebi'ee akkana jedhe, "Mootummaan Waaqayyoo maal fakkaata? Maalittis isa wal bira qaba? [19] Inni akka firii sinapaa nama tokko fudhatee biqiltuu isaa keessa kaa'eeti; innis biqilee guddatee muka guddaa ta'e, allaattiiwwan samiis dameewwan isaa irratti boolla godhatani." [20] Ammas akkas jedhe, "Mootummaa Waaqayyoo maalitti wal bira qaba? [21] Inni akka bukoo dubartiin tokko fudhattee hanga daabboo hundi bukoo'utti daabboo sadii keessatti dhoksiteetti." (Luqaas 13:18-21)

Fakkeenyonni kun akka agarsiisanitti, jalqaba Mootummaan Waaqayyoo baayyee xiqqoo dha, garuu ni guddata—dhumarratti uumama daangaa hin qabne hunda ni bulcha.

Luqas akkasumas barreesse:

> [29] Warri bahaa fi dhihaa, kaabaa fi kibbaa irraa dhufan mootummaa Waaqayyoo keessatti ni teessu. (Luqaas 13:29)

Kanaaf, Mootummaan Waaqayyoo namoota addunyaa mararraa dhufan ni qabaata. Inni warra sanyii Israa'el qaban yookaan saba addaa ta'an qofatti daangeffamuun NI DHUFA MITI. Namoonni, addunyaa mararraa, mootummaa kana keessa ni taa'u.

Luqaas 17 fi Mootummaa

Luqaas 17:20-21 namoota tokko tokko ni burjaajessa. Garuu gara sanaatti osoo hin ce'in dura, hubadhaa, namoonni dhugumatti Mootummaa Waaqayyoo keessatti ni nyaatu:

> "Inni daabboo mootummaa Waaqayyoo keessatti nyaatu eebbifamaadha!" (Luqaas 14:15)

Sababni isaas, namoonni gara fuulduraatti Mootummaa Waaqayyoo keessatti waan nyaataniif, hiikkaawwan dogoggoraa yookiin hubannoo dhabuun Luqaas 17:21 kan faallaa kanaa agarsiisan jiraatanis, kun waan amma qofa garaa isaanii keessatti kaa'ame miti.

Hiikkaan AFV kan Luqaas 17:20-21 namoota tokko tokko akka hubatan gargaaruu danda'a:

> [20] Yeroo Fariisiinonni mootummaan Waaqayyoo yoom akka dhufu Isaan gaafatan, Inni deebisee akkana jedhe, "Mootummaan Waaqayyoo ijaan ilaalamuun hin dhufu; [21] Akkasumas, 'Kunoo as jira!' yookaan, 'Kunoo achi jira!' hin jedhan. Sababni isaas, kunoo, mootummaan Waaqayyoo gidduu keessan jira." (Luqaas 17:20-21, AFV; hiikkaawwan NASB fi ESV illee ilaali)

Hubadhaa, Yesuus warra hin jijjiiramne, kanneen qaamaaf jiraatan, fi farisiyaawwan munafaqnii wajjin haasa'aa ture. Yesuus "isaan deebise," — warri gaaffii sana Yesuus gaafatan farisiyaawwan turan. Isaan isa beekuu didan.

Isaan BATASKAANII keessa turanii? Lakki!

Yesuus akkasumas waa'ee waldaa kiristaanaa yeroo dhiyootti hundeeffamtuu hin dubbanne. Akkasumas waa'ee miira sammuu yookaan onnee keessaa hin dubbanne.

Yesuus waa'ee Mootummaa Isaa dubbachaa ture! Faarisiinonni waa'ee waldaa Kiristaanaa isa hin gaafanne. Waa'ee waldaa Kiristaanaa Kakuu Haaraa dhiyootti hundeeffamtuu homaa hin beekan turan. Waa'ee miira gaarii gosa tokkoo hin gaafanne.

Yoo namni tokko Mootummaan Waaqayyoo BATASKAANA dha jedhee yaade — Mootummaan Waaqayyoo "keessa" Farisayootaa ture yoo ta'e — BATASKAANNI keessa Farisayootaa turtee? Ifatti miti!

Xumurri akkasii baay'ee nama kofalchiisa mitii? Yeroo hiikkaawwan Pirootestaantii tokko tokko kutaa Luqaas 17:21 akka "Mootummaan Waaqayyoo 'keessan keessa jira'" (NKJV/KJV) jedhanii hiikanillee, Macaafni Qulqulluun Kaatoolikii Roomaa kan *Yerusaalem Haaraa* jedhamu sirriitti "mootummaan Waaqayyoo gidduu keessan jira" jedhee hiika.

Yesuus warra Faarisoota gidduutti kan ture ture—Inni Mootii Mootummaa sanaa ta'uuf ture. Amma, Faarisoonni Mootummaa Waaqayyoo akka eeggatan yaadu turan. Garuu dogoggoraan hubataniiru. Yesuus akka isaan yaadaa turanitti Mootummaa Yihudootaaf qofa kan naannoo yookiin daangeffame akka hin taane ibse (ammas akka waldaa kiristaanaa namoonni tokko tokko ammaan tana amananitti miti). Mootummaan Waaqayyoo akka mootummoota namootaa hedduu kan namoonni quba itti qabanii yookaan ijaan arganii, "Kunooti, as jira" yookaan "mootummaan sun achi jira" jechuu danda'an keessaa tokko qofa hin ta'u.

Yesuus mataan Isaa, akkuma Ifaatti Pilaatootti hime (Yohannis 18:36-37), Mootii Mootummaa sanaa ta'uuf dhalate. Kitaabni Qulqulluun yeroo baay'ee jechoota "mootii" fi "mootummaa" wal bakka buusuun akka fayyadamu hubadhaa (fkn. Daani'eel 7:17-18,23). Mootiin Mootummaa Waaqayyoo gara fuulduraa sana yeroo sanatti, achitti Faarisaawwan cinaa dhaabbatee ture. Garuu isaan akka mootii isaaniitti isa hin fudhanne (Yohannis 19:21). Yeroo inni deebi'u, addunyaan isa ni diddi (Ifa 19:19).

Yesuus itti fufuun, keeyyattoota itti aanan Luqaas 17 keessatti, yeroo Mootummaan Waaqayyoo lafa guutuu bulchutti dhufaatii isaa isa lammaffaa ibseera (hiikkaa Mofaatii fayyadamuun):

> [22] Bartoota isaatiin immoo, "Yeroon isin guyyaa tokko illee kan Ilma Namaa argachuuf hawwii guddaan hawwitan, garuu hin arganne ni dhufa. [23] Namoonni, 'Kunoo, as jira!' 'Kunoo, achi jira!' jedhu; garuu hin ba'inaa yookaan isaan duukaa hin fiigna'a, [24] akkuma ibiddaa samii gama tokko irraa gara gama kaaniitti calaqqisuu, Ilmi Namaas guyyaa isaa akkasuma ni ta'a. [25] Garuu inni dura dhiphina guddaa danda'ee dhaloota amma jiruun tuffatamuu qaba. (Luqaas 17:22-25, Moffatt)

Yesuus akkuma Maatewos 24:27-31 keessatti, addunyaa guutuu MOO'UUDHAAN deebi'uu isaa ibsuuf, ifa akka calaqqisu ibse. Yesuus yeroo inni deebi'u ummanni isaa isa arguu hin danda'an jechuu isaa miti—isaa ni argu (Mata Duree 1:11 ilaali).

Haa ta'u malee, namoonni baay'een akka Mootii isaaniitti isa hin beekan (Ifa 11:15) fi isa irratti ni lolu (Ifa 19:19)! Hedduun Yesuus bakka bu'aa Antikiristoos akka ta'e ni yaadu. Yesuus Mootummaan Waaqayyoo Fariisota sana keessa akka jiru dubbachaa hin turre—iddoo biraatti sababa munafaqni isaaniitiif Mootummaa keessa akka hin seenne isaanitti himeera (Maatewos 23:13-14). Akkasumas, Yesuus Waldaan Kiristaanaa Mootummaa akka taatu hin dubbanne.

Mootummaan Waaqayyoo wanta ilmaan namootaa guyyaa tokko itti SEENUU danda'anidha — akkuma du'aa ka'uu warra qajeelotaa! Haa ta'u malee, Abrahaamniifi abbootiin hundee kan biroon illee amma iyyuu achi hin geenye (Mata duree 11:13-40 ilaali).

Bartoonni yeroo sana Mootummaan Waaqayyoo qaamaan isaanii keessa akka hin jirre, akkasumas akka armaan gadiitti mul'achuu akka qabu beeku turan, kunis akka Luka 17:21 booda dhufu agarsiisa:

> Amma isaan waan kana dhaga'anii, inni fakkeenya biraa dubbate; sababni isaas Yerusaalemitti dhihaatee ture, mootummaan Waaqayyoo dafanii mul'ata jedhanii yaadu turan. (Luqaas 19:11)

Mootummaan ifatti gara fuulduraa ture.

Burguddiin dhiyaateera jechuun akkamitti beekama? Gaaffii kanaaf deebii kennuuf akka kutaatti, Yesuus taateewwan raagaa (Luqaas 21:8-28) tarreessee, achiis akkas jedhee barsiise:

> 29 Muka injii fi mukkeen hundumaa ilaalaa. 30 Yeroo isaan lafa baasan, ganna dhiyaateera jettanii ofuma keessaniif ni beektu. 31 Akkasumas isin, yeroo wantoonni kun ta'an argu, Mootummaan Waaqayyoo dhiyaateera jettanii beekaa.

Yesuus ummanni isaa Mootummaan yoom akka dhufu beekuuf, taateewwan raagaan ibsaman akka hordofan barbaade. Yesuus bakka biraatti ummata isaatti taateewwan raagaan ibsaman akka eeggatan fi xiyyeeffannoo itti kennan dubbateera (Luqaas 21:36; Maarkos 13:33-37). Jecha Yesuus kana malees, namoonni baay'een taateewwan addunyaa raagaan walqabatan hordofuu ni tuffatu.

Luqaas 22 fi 23 keessatti, Yesuus yeroo barsiise, Mootummaan Waaqayyoo waan gara fuulduraatti guutamu ta'uu isaa ammas agarsiise:

> 15 "Fedhii guddaadhaan ayyaana Faasikaa kana isin waliin osoon hin dhiphachin dura nyaachuu hawwaan ture; 16 sababni isaas, hanga mootummaa Waaqayyootti guutamutti deebi'ee isa kana hin nyaadhu isiniin jedha." 17 Sana booda koobicha fudhatee, galateeffatee, akkana jedhe, "Kana fudhadhaa, gidduu keessaniittis hiraa; 18 sababni isaas, hanga mootummaan Waaqayyoo dhufutti, ija wayinii irraa hin dhugun jedheen isiniin jedha." (Luqaas 22:15-18)

> 39 Garuu namoota hamoo isa waliin fannoo irratti fannifaman keessaa inni tokko isa arrabsuun, "Ati Maasiihii yoo taate, ofii kee of baraari, nuus nu baraari," jedheen. 40 Hiriyaan isaa immoo isa ceepha'ee, "Ati Waaqayyoof hin sodaattuu? Atis isa waliin adabbii keessa jirta. 41 "Nuti garuu haqaadhaaf, wanta raawwanneef waan malu arganna, inni kun garuu homaa badaa hin hojjenne." 42 Ittiin jedhe, "Yaa Gooftaa koo, yeroo gara Mootummaa kee dhuftutti na yaadadhu." 43 Yesuus garuu akkana jedheen itti, "Dhugaan sitti

hima, har'uma kana na wajjin Paaraadiso keessa ni taata." (Luqaas 23:39-43, Afaan Aramaayikii Afaan Salphaatti)

Mootummaan Waaqayyoo, akkuma Maarkosii fi Luqaas nu agarsiisanitti, yeroo Yesuus ajjeefameen saffisaan hin dhufne:

> [43] Yooseef kan Arimataayaa, miseensa mana maree beekamaa kan inni ofii isaas mootummaa Waaqayyoo eegaa ture, dhufuun ija jabatee … (Maarkos 15:43)

> Inni Yihuudota keessaa kan ta'e, kan ofii isaas mootummaa Waaqayyoo eegaa ture, Arimaateyaa irraa ture. (Luqaas 23:51)

Kiristaanonni Biyya Waaqayyoo seenuuf, du'aa ka'uu booda (1 Qorontoos 15:50-55) irra deebi'anii dhalatu, akkuma Yohannis barreessetti:

> [3] Yesuus deebisee isaatti, "Dhuguma dhugumaan, siin jedha, namni tokko yoo irra deebi'ee hin dhalatamne, Mootummaa Waaqayyoo arguu hin danda'u." [4] Niqoodeemos, "Namni yeroo dulloome akkamitti deebi'ee dhalachuu danda'a? Gara gadaamessa haadha isaatti deebi'ee seenuun dhalachuu danda'aa?" jedheen. [5] Yesuus deebisee, "Dhuguma, dhuguma, siin jedha, namni bishaanirraa fi Hafuuraan yoo hin dhalatin, Mootummaa Waaqayyoo seenuu hin danda'u." (Yohannis 3:3-5)

Ummanni Waaqayyoo qofti Mootummaa Waaqayyoo isa dhumaa kan bara kumaa booda dhufu ni argu.

Amma maaloo dabalataan hubadhaa, Yesuus erga du'aa ka'ee booda, ammas waa'ee Mootummaa Waaqayyoo barsiise:

> [3] Akkasumas, erga dhiphachaa booda ragaalee hin sobne hedduun of mul'iseera; guyyoota afurtamaaf isaan biratti mul'achuun waa'ee mootummaa Waaqayyoo dubbataa ture. (Hojii Ergamootaa 1:3)

Lallabni Yesuus isa jalqabaafi isa dhumaa waa'ee Mootummaa Waaqayyooti! Yesuus waa'ee Mootummaa sanaa barsiisuuf ergamaadhaan dhufe.

Yesuus akkasumas Ergamni Yohannis waa'ee Mootummaa Waaqayyoo kan waggaa kumaa lafa irra jiraatu akka barreessu taasise. Waan inni Yohannis akka barreessu taasise ilaali:

> [4] Ani lubbuu warra sababa ragaa isaaniif Yesuus kennaniif, fi jecha Waaqayyoo barsiisaniif mormi irraa murame, warra bineensa sanaas ta'e fakkii isaa hin adamsine, fi mallattoo isaa qaama isaanii irratti, laagaa isaaniis ta'e harka isaaniirratti hin fudhanne arge. Isaanis du'aa ka'anii Kiristoos wajjin waggaa kuma tokkoof mootaniiru. (Mul'ata 20:4)

Kiristaanonni durii akkuma Macaafni Qulqulluun barsiisutti (Ilaalii Mul'ata 5:10, 11:15), Mootummaan Waaqayyoo kan waggaa kumaa lafa irra akka ta'uufi mootummoota addunyaa bakka bu'u barsiisanii turan.

Maaliif, Mootummaan Waaqayyoo akkas barbaachisaa yoo ta'e, namoonni baay'een waa'ee isaa baay'ee hin dhageenye?

Gar-tokkoon sababni isaas Yesuus icciitii jechuun waameera:

> Isaanittis, "Iccitii mootummaa Waaqayyoo beekuuf isiniif kennameera; warra alaa jiran hundaaf garuu wanti hundinuu fakkeenyaan dhufa," jedhe. (Maarkos 4:11)

Hanga har'aattis Mootummaan Waaqayyoo inni dhugaan, akkuma karoorri Waaqayyoo hedduun icciitii ta'eetti, namoota baay'eedhaaf icciitiidha (dabalataan kitaaba keenya kan bilisaa toora interneetii irraa dubbisaa) www.ccog.org Mata duree: ICCIITII Karoora Waaqayyoo Maaliif Waaqayyo Waan Hunda Uume? Maaliif Waaqayyo si uume?).

Akkasumas, Yesuus dhuma (baraa) dafanii akka dhufu dubbate, erga wangeelli mootummaa addunyaa maratti ragaadhaaf lallabamee booda:

> [14] Wangeelli Mootummaa kun immoo, saboota hundaaf ragaa ta'uuf, addunyaa guutuutti ni lallabama; sana booda xumurri ni dhufa. (Maatewos 24:14)

Wangeela Mootummaa Waaqayyoo lallabuun barbaachisaadha, akkasumas yeroo dhumaa kanatti raawwatamuu qaba. Inni "erga gaarii"

dha, sababni isaas, wanta geggeessitoonni siyaasaa barsiisan osoo hin ilaalin, rakkoolee ilmaan namootaa irratti abdii dhugaa kenna.

Yoo jechoota Yesuus ilaaltan, waldaan Kiristaanaa dhugaan amma wangeela mootummaa sana lallabuun akka qabu ifa ta'uu qaba. Kun Waldaadhaaf dursa isa olaanaa ta'uu qaba. Kana sirriitti raawwachuuf, afaanota hedduutu fayyadamuun qaba. Kun waan Waldaan Waaqayyoo Itti Fuftu hojjechuuf carraaquudha. Kanaafis barruun xiqqaan kun afaanota hedduutti hiikameera.

Yesuus baay'een karaa Isaa akka hin fudhanne barsiise:

> 13 "Balbala dhiphaa sanaan seenaa; sababni isaas balballi bal'aa fi daandiin laafaan gara baduu geessu bal'aadha, warri isa keessa seenanis baay'eedha. 14 Balballi dhiphaa fi daandiin cimaan gara jireenyaatti geessu dhiphaadha, warri isa argatanis muraasadha. (Maatewos 7:13-14)

Wangeelli Mootummaa Waaqayyoo gara jireenyaatti geessa!

Hubachuun nama gammachiisuu danda'a, Kiristaanonni of-amansiifatan hedduun yaada Kiristoos xiyyeeffannoon isaa wangeela Mootummaa Waaqayyoo lallabuurratti akka ture hubachuu dhabaniif fakkaatanis, hayyoonni ti'ooloojii addunyaa fi seenaa barreessitoonni garuu yeroo baay'ee wanti Kitaabni Qulqulluun dhugumaan barsiisu kana akka ta'e hubataniiru.

Haa ta'u malee, Yesuus mataan Isaa bartoonni Isaa wangeela Mootummaa Waaqayyoo akka barsiisan eegaa ture (Luqaas 9:2,60). Mootummaan gara fuulduraa seera Waaqayyoo irratti waan hundaa'uuf, nagaa fi badhaadhina fida—seera kana bara kanatti hordofuunis gara nagaa dhugaatti geessa (Faarfannaa 119:165,172; Efesos 2:15).

Oduun gaariin mootummaa kun barreeffamoota Kakuu Moofaa keessatti beekameera.

3. Mootummaan Kakuu Moofaa keessatti beekamaa turee?

Lallabni Yesuus kan jalqabaafi kan dhumaa galmaa'e, wangeela Mootummaa Waaqayyoo labsuu ture (Maarkos 1:14-15; Hojii Ergamootaa 1:3).

Mootummaan Waaqayyoo waa'ee isaa Yihudootni yeroo Yesuus beekuu qaban ture, sababni isaas barreeffamoota isaanii kanneen amma Kakuu Moofaa jennu keessatti eeramee ture.

Daani'eel waa'ee Mootummaa barsiise

Raajicha Daani'eel akkas jedhee barreesse:

> [40] Mootummaan afraffaas akkuma sibiilaa jabaa ta'a; akkuma sibiilli waan hundumaa caccabsuu fi diiguu danda'utti, mootummaan sunis akkuma sibiilaa waan hundumaa caccabsaa fi diiga. [41] Akka ati argiteetti, miilli isaa fi qubni isaa gartokkoon suphee oomishtuu fi gartokkoon sibiilaa yoo ta'u, mootummaan sun ni qoqqoodama; haa ta'u malee, akkuma ati sibiila suphee oomishtuu wajjin makame argiteetti, jabinni sibiilaa keessa isaa ni jiraata. [42] Akkuma qubni miilaa gartokkoon sibiilaa fi gartokkoon suphee oomishtuu ta'an, mootummaan sunis gartokkoon jabaa gartokkoon immoo gogaa ta'a. [43] Akkuma sibiilli suphee suphee wajjin makamee argite, isaan sanyii ilmaan namootaa wajjin ni makamu; garuu akkuma sibiilli suphee wajjin hin makamne, walitti hin qabaman. [44] Bara mootota kanaa keessatti Waaqayyo samii mootummaa kan gonkumaa hin badne ni hundeessa; mootummaan sunis saba biraatiif hin dhiifamu; mootummoota kanneen hunda ni caccabsa, ni liqimsa, ofis bara baraan ni jiraata. (Daani'eel 2:40-44)
>
> Garuu qulqulluun Waaqayyoo Ol'aanaa mootummaa ni fudhatu, mootummaas bara baraan, eegalaa hanga dhumatti ni dhaalu.
>
> [21] Ani ilaalaan ture; booyyeen sunis warra qulqulluu wajjin waraana godhuun isaan irratti ol ba'aa ture, [22] hanga Duraan Duraanichi

> dhufutti, murtiinis warra qulqulluu kan Inni Ol'aanaan kabajamuuf kenname, yeroonis warri qulqulluun mootummaa dhaaluuf ga'e. (Daani'eel 7:21-22)

Kitaaba Daani'eel irraa, yeroon Mootummaan Waaqayyoo mootummoota addunyaa kanaa balleessee bara baraan kan turu akka dhufu baranna. Akkasumas, qulqulluunni mootummaa kana argachuuf qooda akka qaban ni baranna.

Kutaan hedduun raaga Daani'eel bara kana, jaarraa 21ffaakeessaaf kan ta'aniidha.

Kutaalee Mtii Haaraa irraa muraasa hubadhaa:

> [12] Gombifoota kudhan kan ati argite mootota kudhanidha, isaan amma iyyuu mootummaa hin fudhanne; garuu bineensa sana waliin akka mootota tatti aangoo sa'aatii tokkoof fudhatu. [13] Isaan kun yaada tokko qabu, aangoo fi aboo isaaniis bineensa sanaaf kennu. [14] Isaan Qoosaa wajjin waraana ni godhu, Qoosaan immoo isaan ni injifata; sababni isaas Inni Gooftaa gooftotaafi Mootii mootota ati; warri isa wajjin jiran immoo waamaman, filataman, amanamoo dha." (Mul'ata 17:12-14)

Kanaafuu, Kakuu Moofaa fi Haaraa lamaan keessattuu, yaadni mootummaan lafaa kan yeroo dhumaa kutaa kudhan qabu akka jiraatu, akkasumas Waaqayyo isa balleessuun mootummaa Isaanii akka hundeessan ni argina.

Isaayyaas waa'ee Mootummaa barsiise

Waaqayyo Isaayasiin waa'ee kutaa jalqabaa Mootummaa Waaqayyoo, jechuunis mootummaa waggaa kumaa kan mileniyeemii jedhamuun beekamu, akkana akka barreessuuf isa kakaase:

> 1. Jirma Yesee irraa uleen ni ba'a, hiddisa isaa irraas dameen ni biqila. 2. Hafuun Gooftaa isarra ni boqota; Hafuun ogummaa fi hubannoo, Hafuun gorsaa fi jabinnaa, Hafuun beekumsaa fi sodaa Gooftaa.

[3] Gammachuun isaa sodaa Waaqayyooti, Inni ija isaatiin hin murteessu, gurra isaatiinis hin madaalu; [4] Garuu haqaadhaan hiyyeessota ni murteessa, qajeelummaadhaanis ni madaala.

Warra gad-of-deebisanii biyya irra jiranuf; Uffata afaan Isaa tiin lafa ni rukuta, Hafuura hidhii Isaatiinis warra hamoo ni ajjeesa. Qajeelummaan sarbaa mudhii Isaa, Amanamummaan immoo sarbaa sarbaa Isaa ta'a.

[6] "Waraabsiis hoolaa wajjin ni jiraata, qirinsiis re'ee dargaggeettii wajjin ni ciisa, jabbii fi leenca dargaggeessaa fi jabbii furdaan waliin; daa'imni xinnoonis isaan ni gaggeessa. [7] Saalliifi orsii ni dheedhi'u; ilmooleen isaaniis waliin ni ciisu; yoonnis akkuma harkisaa cidaa ni nyaata. [8] Mucaan hoosisu boolla bofaatti ni taphata, Mucaan harma dhiise immoo harka isaa mana bofaatti ni galcha. [9] Gaara koo isa qulqulluu hundarratti hin miidhan, hin balleessanis; Obboolli akkuma bishaan galaana uwwisu, beekumsa Waaqayyootiin guutamti.

[10] "Guyyaa sanaa, bu'uuraan Yesee kan ta'e, ummataaf alaabaa ta'ee dhaabbata; saboonni alaa Isaan barbaadu, iddoon boqonnaa Isaa immoo ni kabajama." (Isaayyaas 11:1-10)

Sababni ani kana akka kutaa jalqabaa yookiin sadarkaa jalqabaa Mootummaa Waaqayyootti waameef, yeroo kun kan qaamaan mul'atu ta'uu isaati (magaalaan qulqulluun, Yerusaalem Haaraan samii irraa gadi bu'uun ishee dura, Mul'ata 21) fi waggaa kuma tokko kan turu ta'uu isaati. Yishaayyas qaama sadarkaa kanaa ta'uu isaa akkas jechuun itti fufuun mirkaneesse:

Guyyaa sana Waaqayyo irra deebi'ee harka isaa kaa'a, sassaabbii ummata isaa kan hafan, Asiriyaa fi Gibxii irraa, Paatirosii fi Kuush irraa, Eelaamii fi Shinaar irraa, Haamaatii fi odola galaanaa irraa deebisuuf.

[12] Inni saba hedduudhaaf alaabaa ni dhaaba, warra Israa'el fagaatanii ba'an ni walitti qaba, warra Yihuddaa bittinnaa'an afur kutaa lafaa irraa ni walitti qaba. [13] Akkasumas hinaafi Efraayim ni

badda, diinonni Yihuddaas ni muramu; Efraayim Yihuddaa hin hinaafu, Yihuddaas Efraayim hin miidhu. [14] Garuu isaan ceekuu Filisxeemotaa gara dhihaatti ni kuffatu; Waliin ta'uun ummata Bahaa ni saamu; Harka isaanii Edomii fi Moofiirra ni kaa'u; Ummanni Aamoon isaaniif ni ajajama. [15] Waaqayyo arraba Galaana Gibxii guutummaatti ni balleessa; Qilleensa isaa humna qabuun harka isaa walitti qabame Laga irratti ni raasa, akkasumas yaa'a torba keessatti ni rukuta, namoonnis qorraan ce'anii akka ce'an ni taasisa. 16 Kutaa ummata isaa kan Asiriyaa irraa hafuuf daandii bal'aan ni jiraata, akkuma Israa'el guyyaa biyya Gibxii irraa ol ba'etti. (Isaayyaas 11:11-16)

Isaayyas akkas jedhee barreeffame:

[2] Bara booda dhuma irratti, Gaarri mana Gooftaa gaarreenii ol ka'ee, tuullaawwan irra ol guddatanii ni dhaabbata; saboonni hundis gara isaatti yaa'u. [3] Ummanni baay'een dhufanii, "Kottaa gara gaara Waaqayyootti, gara mana Waaqayyo kan Yaakobotti ol ba'uun haa deemnu; inni daandii isaa nu barsiisa, nutis karaa isaa irra deemna" jedhu. **Sababni isaas, Seerri Siiyoonaa keessaa ba'a**, Dubbiin Waaqayyoos Yerusaalem keessaa. [4] Inni saba gidduutti ni murteessa, saba hedduus ni ceepha'a; isaanis seefii isaanii gara billaatti, goraa isaaniis gara haaduutti ni jijjiiru; saba saba irratti seef hin kaasu, waraanaas deebi'anii hin baran. ... [11] Ija of tuulummaa namootaa ni gad bu'a, Of tuulummaan namootaa ni gad of qaba; Guyyaa sana immoo Waaqayyo qofatu ol ka'a. (Isaayyaas 2:2-4,11)

Kanaafuu, lafa irratti yeroo nagaa kan akka yaada sammuu keessaa ta'u. Dhumarratti, kun bara baraan kan turu yoo ta'u, Yesuusitu ni bulcha. Barreeffamoota adda addaa (Faarfannaa 90:4; 92:1; Yishaayaa 2:11; Hooseeyaa 6:2) irratti hundaa'uun, Talmuudiin Yihuudotaa kun waggaa 1,000 akka turu barsiisa (Talmuudii Baabilonii: Kitaaba Saanheedirin Fuula 97a).

Isaayyas kan armaan gadii kana barreessuuf kaka'eera:

> [6] Daa'imni nuuf dhalateera, Ilmi nuuf kennameera; Bulchiinsi garuu ceekuu Isaa irra ta'a. Maqaan Isaa immoo kan Waamamu ta'a: Dinqisiisaa, Gorsaa, Waaqa Jabaa, Abbaa Bara Baraa, Mootii Nagaa. [7] Bulchiinsi isaa fi nagaayyiin isaa kan hin daangeffamne ta'a; Teessoo Daawit irratti fi mootummaa isaa irratti taa'ee, yeroo sanaa eegalee hanga bara baraan, murtii fi haqaaniin ni qindeessa, ni jabeessas. Fedhiin Waaqayyoo loltootaa kana ni raawwata. (Isaayyaas 9:6-7)

Hubadhaa, Isaayyas akka jedhetti Yesuus ni dhufa, mootummaa qabatee mootummaa ni hundessa. Namoonni hedduun Kiristoos fudhatan, keessattuu ji'a Muddee waggaa waggaan, keeyyata kana yeroo waraaban, inni waan Yesuus dhalachuu isaa qofa raaga osoo hin taane, sanaa ol akka raagu dagachuutti amaleeffatu. Macaafni Qulqulluun akka agarsiisutti, Mootummaan Waaqayyoo mootummaa seera ummata isaa irra jiru kan qabuudha, akkasumas Yesuus mootii isaa akka ta'u ni mul'isa. Isaayyas, Daani'eel, fi warri kaan kana raaganiru.

Seeronni Waaqayyoo daandii jaalalaati (Maatewos 22:37-40; Yohannis 15:10) akkasumas Mootummaan Waaqayyoo seera kanarratti hundaa'ee bulfama. Kanaafuu, Mootummaan Waaqayyoo, akka namoonni addunyaa irra jiran baay'een itti yaadan osoo hin ilaalin, jaalala irratti kan hundaa'u ta'a.

Faarfannaa fi Dabalata

Waaqayyo waa'ee Mootummaa Waaqayyoo dhufuuf Daani'eel fi Izaayaa qofa hin kakaasne.

Ezekiyel, warri saba Israa'el hundumaa (Yihudoota qofa osoo hin taane) yeroo Rakkina Guddaa keessatti bittinnaa'an, mootummaa kuma-waggaa keessatti walitti qabamuu isaanii akka barreessuuf kaka'umsa argateera:

> **[17] Kanaafuu akkana jedhi, 'Gooftaan Waaqayyo akkas jedha: "Ani isin saba sana keessaa nan walitti qaba, biyya isin itti faca'an irraas isin walitti fida, biyya Israa'el isiniif nan kenna."' [18] Isaanis achi deemuun, wantoota jibbisiisoo fi gaddisiisoo ishee hunda**

achii ni kaasanii baasu. [19] Sana booda onnee tokko nan kennaaf, hafuura haaraas keessa isaanii nan surra, onnee dhagaa foon isaanii keessaa nan baasa, onnee foonii immoo nan kennaaf, [20] akka isaan seerota Kootti deeman, murtiiwwan Koo eegan, raawwatan; isaanis ummata Koota ta'u, anis Waaqayyoo isaanii nan ta'a. [21] "Garuu warra onneen isaanii fedhii waan isaaniif jibbisiisaa fi gaddisiisaa ta'eef hordofuuf, gocha isaanii mataa isaaniirratti nan deebisaaf," jedha Waaqayyo Gooftaan. (Ezekiyel 11:17-21)

Sanyiiwwan qooda Israa'el gara fuulduraatti hin facaafaman, garuu seerota Waaqayyoo ni dhaggeeffatu, akkasumas wantoota jibbisiisoo nyaachuu ni dhaabu (Lewwiitikaas 11; Deuteronoomii 14).

Faarfannaa keessatti waa'ee wangeela mootummaa Waaqayyoo kan armaan gadii hubadhaa:

> [27] Qarqarawwan lafaa hundi Waaqayyoo ni yaadatanii gara Isaatti ni deebi'u, Gosoonni saba hundi immoo fuuldura Keetiin ni sagadatu. [28] Aangoon mootummaa kan Waaqayyoo waan ta'eef, Innis saboota ni bulcha. (Faarfannaa 22:27-28)
>
> Teessummaan kee, Yaa Waaqayyo, bara baraan dha; Asofin mootummaa keetis asofii qajeelummaati. (Faarfannaa 45:6)
>
> [1] Yaa, Waaqayyoof faarfannaa haaraa faarfadhaa! Yaa lafa hundi, Waaqayyoof faarfadhaa. [2] Waaqayyoof faarfadhaa, maqaa Isaa eebisaa; Waaqayyo, guyyaadhaa guyyaatti wangeela fayyina Isaa lallabaa. [3] Guddina Isaa saba hedduu gidduutti, dinqiiwwan Isaa ammoo ummata hunda gidduutti beeksisaa. (Faarfannaa 96:1-3; akkasumas ilaali 1 Tariiiksoota 16:23-24)
>
> [10] Hojiiwwan Keenya hundi Sin faarsu, Yaa Waaqayyo, Warri qulqulluun Kee immoo Si eebbisu. [11] Isaan ulfina mootummaa Keetii ni dubbatu, Aangoo Kees ni kaasaniiru, [12] Gochoota Isaa dinqisiisoo ilmaan namootatti beeksisuuf, Akkasumas ulfina mootummaa Isaa isa guddaa. [13] Mootummaan kee mootummaa

bara baraati, Abbaanummaan kees dhaloota hundaaf ni tura. (Faarfannaa 145:10-13)

Barreessitoonni Kakuu Moofaa adda addaa akkasumas waa'ee kallattiiwwan mootummaa barreessaniiru (fkn. Hezekiyel 20:33; Obadiyaas 21; Mikaa 4:7).

Kanaafuu, yeroo Yesuus wangeela Mootummaa Waaqayyoo barsiisuu jalqabetti, warri battalumatti isa dhaggeeffatan yaada bu'uuraa isaa irratti beekumsa muraasa qabu turan.

4. Ergamootni Wangeela Mootummaa barsiisaniiru?

Osoo namoonni baay'een wangeelli waa'ee nama Yesuus qofa oduu gaarii akka ta'etti amanan iyyuu, dhugaan jiru garuu hordoftoonni Yesuus wangeela Mootummaa Waaqayyoo barsiisaniiru. Kun ergaa Yesuus fide ture.

Apostoliin Phaawulos waa'ee Mootummaa Waaqayyoo fi Yesuus barsiise:

> Innis mana waldaa Yihuudotaa seenee, ji'a sadiif ija jabinaan waa'ee wantoota mootummaa Waaqayyoo irratti yaada dhiyeessaa fi amansiisaa ture. (Hojii Ergamootaa 19:8)
>
> Amma dhugumatti, isin hunduma keessatti, kan ani Mootummaa Waaqayyoo lallabeera, akkan isin deebi'ee hin argamne beeka.
>
> 23 Kanaafuu, guyyaa tokko isaaf erga ramadanii booda, baay'een gara mana jireenyaa isaatti dhufan; isaaniifis waa'ee Mootummaa Waaqayyoo ibsaa fi ragaa cimaa kennaa, Waaqayyoo Isaanii ilaalchisee Seera Moo'isii fi Raajota irraa kaasee ganamaa hanga galgalaatti isaan amansiisaa ture. … 31 Mootummaa Waaqayyoo lallabaa fi waa'ee Gooftaa Yesuus Kiristoosis ofitti amanamummaa guutuudhaan barsiisaa ture; eenyuyyuu isa hin dhorku ture. (Hojii Ergamootaa 28:23,31)

Hubadhaa, Mootummaan Waaqayyoo waa'ee Yesuus qofa miti (inni kutaa isaa isa guddaa ta'us), akkuma Phaawulosis waa'ee Mootummaa Waaqayyoo barsiise irraa addatti waa'ee Yesuus barsiise.

Phaawulos akkasumas wangeela Waaqayyoo jedhee isa waame, garuu sun ammas wangeela Mootummaa Waaqayyoo ture:

> … wangeela Waaqayyoo isiniif lallabne… akka Waaqayyo isa gara mootummaa fi ulfina isaa keessatti isin waamuuf, isiniif malu ta'anii akka deemtan. (1 Tesaloonikosa 2:9,12)

Phaawulosis wangeela Kiristoos jedhee waameera (Roomaa 1:16). "Ergaa gaarii" kan Yesuus, ergaa Inni barsiise sana.

Kun wangeela waa'ee nama Yesuus Kiristoos qofa yookaan waa'ee fayyina dhuunfaa qofa akka hin turre hubadhaa. Phaawulos akka jedhetti, wangeelli Kiristoos Yesuus ajajuu, deebi'uu Isaa, fi murtii Waaqayyoo of keessatti qabata:

> 6… Waaqayyo warra isin rakkisan rakkoon akka isaan deebisuuf, 7 isinis warra rakkataniif boqonnaa nu waliin akka isiniif kennuuf, yeroo Gooftaan Yesuus ergamoota isaa jabaa waliin samii irraa mul'atu, 8 ibidda boba'u keessatti warra Waaqayyo hin beekneefi warra wangeela Gooftaa keenya Yesuus Kiristoos hin dhageessineef haaloo ba'u. [9] Isaan kun, Guyyaa sana, yeroo inni qulqulluuwwan isaa keessatti kabajamuuf, fi warra hundumaa amanan gidduutti dinqisiifamuuf dhufu, sababni isaas ragaa keenya kan isin gidduutti dhiyaate amanan waan ta'eef, badhaasa barbadeessaa bara baraa fuula Gooftaa irraa fi ifa humna isaa irraa fagaatanii adabamu. (2 Tesaloonikoo 1:6-10)

Kakuun Haaraan mootummaan waan nuti fudhannu malee, kan amma guutummaatti qabnu akka hin taane agarsiisa:

> [28] mootummaa hin raafamne fudhachaa jirra. (Ibroota 12:28)

Amma kutaa Mootummaa Waaqayyoo ta'uu hubachuu fi gara fuulduraatti ilaaluu ni dandeenya, garuu guutummaatti keessa hin seenne.

Phaawulos dhugaa addatti mirkaneesseera, akka nama du'u ta'ee guutummaatti Biyya Waaqayyoo keessa hin seenamne, kunis kan ta'u *booda* du'aa ka'uu ti:

> [50] Waan kana isiniin jedha, obboloota koo, foonii dhiigniis mootummaa Waaqayyoo hin dhaalu; akkasumas tortoronni tortor-maleessa hin dhaalan. [51] Ilaa, icciitii isiniin hima: Hundi keenya hin rafnu, garuu hundi keenya ni jijjiirramna— [52] yeroo gabaabaa keessatti, ija keessatti bilbila tokkoon; sababni isaas bilbilli ni afuufama, warri du'anis qaama hin tortoruun ni ka'u, nutis ni jijjiirramna (1 Qorontoos 15:50-52)

> Kanaafuu, Waaqayyo fi Gooftaa Yesuus Kiristoos, kan mul'ataa fi mootummaa Isaatiin warra lubbuun jiran fi warra du'an murteessu fuulduratti si ajajaan jira.
>
> (Timaatiwos Lammaffaa 4:1)

Phaawulos kana qofa osoo hin taane, Yesuus Mootummaa Waaqayyo Abbaadhaaf akka dabarsu illee barsiiseera:

> [20] Amma garuu Kiristoos du'aa ka'eera, akkasumas warra hirribaan deeman keessaa isa jalqabaa ta'eera. [21] Sababni isaas, akkuma duuti namaan dhufe, sochiin warra du'anii illee Nama kanaan dhufe. [22] Akkuma Adama keessatti hundi du'an, akkasuma Kiristoos keessatti hundi ni jiraatu. [23] Garuu tokkoon tokkoon isaa tartiiba isaatiin: Kiristoos dursaa dha, sana booda warri Kiristoos ta'an yeroo inni dhufu jiraatu. [24] Sana booda dhuma isaa dhufa, yeroo inni mootummaa Waaqayyo Abbaadhaaf dabarsu, yeroo inni mootummaa, aangoo fi humna hundaa xumursu. [25] Sababni isaas hanga diinota hunda miila isaa jala galchutti mootuu qaba. (1 Qorontoos 15:20-25)

Phaawulos akkasumas warri qajeela hin taane (warri ajajoota cabsan) Mootummaa Waaqayyoo akka hin dhaalan barsiiseera:

> 9 Waan seeraan ala taatan mootummaa Waaqayyoo akka hin dhaalan hin beektanii? Hin gowwoomfatinaa. Niwuuwwan, waan waan godhatan kan Waaqayyoof hin waaqeffanne, warri garmalee saalqunnamtii raawwatan, warri saala walfakkaataa jaallatan, sodomota, 10 hattuuwwan, warri fedhii hamaa qaban, warri machooftu, warri arrabsoo ta'an, fi warri saamtuun mootummaa Waaqayyoo hin dhaalan. (1 Qorontoos 6:9-10)
>
> [19] Amma hojiiwwan qaamaa ifa dha, isaanis: ejja, sharmuxaa, qulqulluu dhabuu, fedhii qaamaa badaa, [20] waan-faanoo, falfala, jibba, wal-dhabdee, hinaaffaa, aarii hamaa, fedhii of-tuulummaa, gargar-qoodamuu, barumsa sobaa, [21] hinaaffaa, ajjeechaa, machii, bashannana, fi wantoota kana fakkaatanidha; akkuman yeroo

darbe isinitti hime, warri wantoota akkasii raawwatan mootummaa Waaqayyoo hin dhaalan. (Gaalatiyaa 5:19-21)

Waan kanaaf, kana beektu, namni ejjibduu, nama qulqulluu hin taane, yookaan nama hiyyummaa jaallatu kan waan hin qabneef gad-of-dhiitu, mootummaa Kiristoos fi Waaqayyoo keessatti dhaala hin qabu. (Efesoon 5:5)

Waaqayyo sadarkaa qaba, akkasumas mootummaa Isaa seenuu danda'uuf cubbuu irraa qalbifamuu gaafata. Hafuura Qulqulluu fudhachuuf akkasumas fayyina argachuuf Waaqayyoof ajajamuu barbaachisaadha:

[29] …Petroos fi ergamoota … akkas jedhan, "Nuti namoota caalaa Waaqayyoof ajajamuu qabna. … [32] Nutis wantoota kanaaf ragaa isaa ti, akkasumas Hafuunni Qulqulluun, kan Waaqayyo warra isaaf ajajamaniif kenne." (Hojii Ergamootaa 5:29,32, AFV)

5 Kiristoos... 8 Osoo Ilma ta'ee jiruu, wantoota dhiphinaa isa mudatan irraa ajajamummaa barate. 9 Erga guutamee booda, warra isa ajajatan hundaaf kan fayyina bara baraa kan jalqabsiise ta'e. (Ibree 5:5,8-9)

Apostoliin Phaawulos akka namoonni tokko tokko wangeelli Yesuus deebii ta'uu isaa hin barsiisne, garuu karaa biraa fudhatama qaba jedhanii akka akeekkachiisan akeekkachiiseera:

[3] Ayyaanni fi nagaa Waaqayyo Abbaa fi Gooftaa keenya Yesuus Kiristoos irraa isiniif haa ta'u, [4] inni fedhii Waaqayyo Abbaa keenyaa bu'uura godhatee, bara hammeenyaa ammaa kana keessaa nu baasuuf, cubbuu keenyaaf of kenne, [5] isaaf faarri yeroo hundumaa fi bara baraan haa ta'u. Aameen. 6 Ani dinqisiifadha, isin dafee isa eebbii Kiristoosiin isin waame irraa gara wangeela biraatti garagaluu keessaniif, 7 kan inni biraa hin taane; garuu namoonni tokko tokko isin jeeqan, wangeela Kiristoos jallisuu barbaadan jiru. [8] Garuu nutis yookaan ergamni samii kamiyyuu waan nuti isiniif lallabne caalaa wangeela biraa yoo isiniif lallabe, abaarsama haa ta'u. [9] Akkuma duraan jedhame, ammaas irra

deebi'ee jedha, namni kamiyyuu wangeela isin fudhattan caalaa biraa yoo isiniif lallabe, abaarsama haa ta'u. (Gaalatiyaa 1:3-9)

3 Garuu akka sobni akkuma bofni qaroo ta'een Haawaa gowwoomsetti, yaanni keessanis salphina Kiristoos keessa jiru irraa akka hin jal'anne nan sodaadha. 4 Waanuma ta'e, namni dhufu Yesuus biraa kan nuti hin lallabne yoo lallabe, yookaan hafuura addaa kan isin hin fudhanne yoo fudhattan, yookaan wangeela addaa kan isin hin fudhanne yoo fudhattan—isaan kana obsuu dandeessu! (2 Korintos 11:3-4)

Wangeelli "kan biraa" fi "add" jedhamee, kan dhugumatti soba ture sun maali ture?

Wangeelli sobaa kutaalee adda addaa qaba.

Walumaagalatti, wangeelli sobaa, Waaqayyoon beekuu dubbachaa, dhugumaan isa ajajjeessuu fi karaa isaa irra jiraachuuf dhugaan carraaquun akka isinirra hin jirre amanuudha (Mata Waaqayyoo 7:21-23 ilaali). Yeroo baay'ee ofittummaadhaan kan guutameedha.

Bocaan waggoota 6000 dura Eevaa wangeela sobaatiin gowwoomsuun kufsiise (Uumama 3)—yeroo sanaa kaasees ilmaan namootaa Waaqayyo caalaa akka beekan fi gaarii fi hamaa ofumaaf murteessuu akka qaban amanuu eegalan. Eeyyee, Yesuus erga dhufee booda, maqaan Isaa yeroo baay'ee wangeelota sobaa adda addaatti maxxanfamaa ture—kunis itti fufee hanga yeroo Antikiristoos isa dhumaatti ni itti fufa.

Amma yeroo Ergamoota Phaawulositti, wangeelli sobaa bu'uuraan wal-makaa beekumsa dhoksaa fi dogoggoraa kan dhugaa fi sobaa ture. Gnostikootni bu'uuraan kan amanan, hubannoo hafuuraa, fayyina dabalatee, argachuuf beekumsi addaa barbaachisaa akka ta'e ture. Gnostikootni waan qaamni godhu bu'aa addaa akka hin qabne amanuutti amala qabu turan, akkasumas dhimmoota akka Sabata guyyaa torbaffaa keessatti Waaqayyoof harka kennuu mormu turan. Hoggantoota sobaa akkasii keessaa tokko Simon Magus yoo ta'u, inni Ergamoota Pheexiroosiin (Hojii Ergamootaa 8:18-21) ceepha'ee/akeekkachiifamee ture.

Garuu salphaa miti

Kakuun Haaraan Filipiin Waaqayyoolessa barsiisaa akka ture ni agarsiisa:

> [5] Sana Filipis gara magaalaa Saamar'iyaatti gadi bu'ee, Waaqayyoo Kiristoos isaanitti lallabe. … [12] isaanis yeroo Filipiin waa'ee mootummaa Waaqayyoo lallabu amanan … (Hojii Ergamootaa 8:5,12)

Haa ta'u malee, Yesuus, Phaawulos, fi bartoonni Mootummaa Waaqayyootti seenuun salphaa akka hin taane barsiisaniiru:

> [24] Yesuus yeroo inni baay'ee gaddusaa ta'e argee akkana jedhe, "Warra qabeenya qabaniif mootummaa Waaqayyootti seenuun akkam ulfaataadha! [25] Namni sooressi mootummaa Waaqayyootti seenuu irra, garbuun qaawwa lilmoo keessa darbuutu salphaadha."
>
> [26] Warri dhaga'anis, "Egaa eenyutu ooluu danda'a?" jedhan.
>
> [27] Garuu Inni akkana jedhe, "Wantoonni namoota biratti hin danda'amne, Waaqayyo biratti ni danda'amu." (Luqaas 18:24-27)
>
> [22] "Mootummaa Waaqayyootti seenuuf, dhiphina hedduu keessa darbuu qabna." (Hojii Ergamootaa 14:22)
>
> [3] Obboloota keenya, Waaqayyoof yeroo hunda isiniif galateeffachuun keenya kan sirrii dha; sababni isaas amantaan keessan daran guddataa jira, jaalalli immoo nama keessan gidduutti baay'inaan mul'ataa jira. [4] Kanaafuu, nuti ofii keenyaa waldaalee Waaqayyoo gidduutti obsaafi amantaa isin dhiphinaafi rakkina isin mudatu hundumaa keessatti qabdaniif isin jajuu qabna, [5] kunis ragaa ifa ta'e kan murtii sirrii Waaqayyoo ti, akka isin mootummaa Waaqayyootiif kan madaalaman ta'aniif, isaafis isin dhiphachaa jirtan; [6] Waaqayyoof wanti sirrii ta'e, warra isin rakkisan rakkinaan deebisuu, [7] isin warra rakkataniif immoo, yeroo Gooftaan Yesuus ergamoota isaa jabaa wajjin samii irraa mul'atu, boqonnaa isiniif kennuu dha, (2 Tesaloonikiya 1:3-7)

Sababa rakkina yeroo kanaatiin, yeroo kanatti muraasni qofa qaama isaa ta'uuf waamamanii filatamaniiru (Maatewos 22:1-14; Yohannis 6:44;

Ibroota 6:4-6). Warri kaan booda ni waamamtu, akkuma Macaafni Qulqulluun agarsiisutti, warri "lubbuun dogoggoran hubannaa irra ni galu, warri immoo komatan barumsa ni baratu" (Isaayyaas 29:24).

Ergaamni Pheexiroos akka mootummaan bara baraa ta'ee fi wangeelli Waaqayyoo ciminaan dhaggeeffatamuu akka qabu, yoo kana ta'uu baate garuu murtii akka jiraatu barsiise:

> 10 Kanaafuu, jaallan koo, waamicha keessanii fi filatamuu keessan mirkaneeffachuuf caalaatti tattaafadhaa; wantoota kana yoo gootan gonkumaa hin kuffitan; 11 akkasumas karaa kanaan gara mootummaa bara baraa Gooftaa keenyaa fi Osooftuu keenya Yesuus Kiristoositti balballi isiniif bal'inaan ni banama.
>
> [17] Yeroon mana Waaqayyootti murtii jalqabu ga'eera; yoo nu irraa jalqabe hoo, warra wangeela Waaqayyoo hin dhageessineef xumurri isaanii maal ta'a? (1 Phexros 4:17)

Kitaabota Muraasa kan Macaafa Qulqulluu fi Mootummaa

Macaafni Qulqulluun "Waaqayyo jaalala dha" (1 Yohannis 4:8,16) fi Yesuus Waaqayyo ta'uu isaa (Yohannis 1:1,14) ni barsiisa—Mootummaan Waaqayyoo Mootii jaalala ta'e kan seeronni isaa jibba osoo hin taane, jaalala deeggaran ni qabaata (Ilaali Mul'ata 22:14-15).

Macaafni Qulqulluun akkasumas Waaqayyo ergamaa wangeela bara baraa mootummaa Waaqayyoo lallabu ni ergata (Mul'ata 14:6-7) itti aansuun ammoo ergamaa biraa Baabiloon guddoo fakkaattus kufuu ishee agarsiisu ni ergata (Mul'ata 14:8-9) agarsiisa. Ergaawwan kunniin mirkaneessa humna addaa qabu kan wangeela addunyaan duraan ragaadhaaf fudhatte ta'u, akkasumas sababoota "tuuta guddaa" kanneen yeroo dhumaatti gara Waaqayyootti dhufaniif ta'u (Mul'ata 7:9-14). Aangoo Baabilonii isa dhumaa kan ka'ee kufu irraa adda ta'een (ilaali Mul'ata 18:1-18), sadarkaan dhumaa mootummaa Waaqayyoo bara baraan ni tura:

> [15] Sana malaakichi torbaffaan afuufate; samii keessas sagaleen guddaan, "Mootummoonni addunyaa kanaa mootummaa Gooftaa keenyaa fi Kiristoos isaa ta'aniiru; innis bara baraan mootummaa ni taasisa!" jedhan dhaga'aman. (Mul'ata 11:15)

Yesuus mootummaa keessatti ni mo'a! Macaafni Qulqulluun maqaalee kabajaa isaa lama ni mul'isa:

> [16] Qomee Isaas irraas sarbaa Isaas irrattis maqaan barreeffame: Mootii Moototaafi Gooftaa Gooftootaa. (Mul'ata 19:16)

Garuu, Yesuus qofti kan mo'u isa laata? Kutaa kana ilaali:

> [4] Ani teessoowwan arge, isaanis irra taa'an, murtiinis isaaniif kenname. Sana booda lubbuu warra ragaa Yesuusiif jedhanii morma irraa muraman, warra bineensa sanaafi siidaa isaatiif hin sagadanne, mallattoos isaa qaama isaanii irratti hin fudhanne arge. Isaanis Kiristoosiin waliin waggaa kumaaf jiraatanii mootaniiru . . . [6]Warri du'aa jireenya isa jalqabaa keessatti hirmaatan eebbifamoo fi qulqulluu dha. Duuti lammaffaan irratti aangoo hin qabu; garuu isaan luboota Waaqayyoo fi Kiristoosii ta'anii, Isaan waliin waggaa kumaaf ni mootatu. (Mul'ata 20:4,6)

Kiristaanonni dhugaa waggoota kumaaf Kiristoosiin waliin mo'uuf du'aa ka'u! Mootummaan bara baraan ni tura (Mul'ata 11:15), garuu mo'uun qulqulluuwwan du'aa ka'an kan jalqabaa kan Mul'ata 20:6 irratti eeraman waggaa kuma tokkoof qofa ture. Kanaafan kana dura kana akka sadarkaa jalqabaa mootummaatti—sadarkaa qaama qabeessaa, kan waggaa kuma tokkoo—sadarkaa isa dhumaa, isa caalaatti hafuuraa ta'e irraa adda baasee waame.

Kitaaba Mul'ataa keessatti, sadarkaalee kuma-waggaa fi isa xumuraa Mootummaa Waaqayyoo gidduutti ta'an jechuun gochaaleen hedduun tarreeffamaniiru:

> [7] Amma yeroo waggoonni kumaa xumuraman, Seexanni mana hidhaa isaa keessaa ni gadhiifama [8]ba'ees saboota afaan addunyaa afurii keessa jiran, Googii fi Maagoog, walitti qabuuf gowwoomsa; lakkoofsi isaaniis akka cirracha galaanaa ta'a. … [11] Sana booda teessoo adii guddaa fi Isa irra taa'e arge; fuula Isaatiin laftiifi samiin ni baqatan. Iddoon isaaniifis hin argamne. [12] Ani warra du'an, xixiqqaa fi guguddoo, Waaqayyo fuulduratti dhaabbatanii arge; kitaabonnis banaman. Kitaabni biraa, kan Kitaaba Jireenyaa ta'es,

baname. Warri du'anis hojii isaaniitiin, wantoota kitaabota keessatti barreeffaman kanaan, murtii itti murtaa'e. [13] Galaanchi warra du'an isa keessa jiran deebise; Du'iifi Adees warra du'an isaan keessa jiran kennan. Isaanis tokkoon tokkoon isaanii hojii isaaniitiin murtii itti murteeffame. [14] Sana booda Du'iifi Haadis haroo ibiddaa keessa darbataman. Kun du'a isa lammaffaati. [15] Namni Kitaaba Jireenyaa keessatti hin argamne kamiyyuu haroo ibiddaa keessa darbatame. (Mul'ata 20:7-8, 11-15)

Kitaabni Mul'ataa, warra yeroo hundumaaf qalbii diduu fi daandii Waaqayyoo mormanii booda, mootummaan sadarkaa itti aanu kan bulchiinsa waggaa kumaa booda dhufu akka jiraatu agarsiisa:

[1] Amma samii haaraa fi lafa haaraa arge; samii jalqabaa fi lafa jalqabaa darban. Galaanis hin turre. [2] Yeroo sana ani, Yohaannis, magaalaa qulqulluu, Yerusaalem haaraa, akkuma misirroo abbaa manaa isheetiif miidhagfamteetti qophaa'ee samii irraa Waaqayyo biraa gadi bu'aa jirtu arge. [3] Sagalee guddaas samii irraa dhaga'e, akkas jedhu, "Ilaa, qubannaan Waaqayyoo namoota bira jira, isaanis wajjin ni jiraata, isaanis ummata Isaa ta'u. Waaqayyo mataan Isaa isaan bira jiraatee Waaqayyo isaanii ta'a. [4] Waaqayyo immoo imimmaan ija isaanii hunda irraa ni haqa; duuti, gaddi, iyyiis matumaa hin jiraatan. Dhiphinni matumaa hin jiraatu, wantoonni durii darbaa jiruutii. (Mul'ata 21:1-4)

[1] Innis laga qulqulluu bishaan jireenyaa, akka kiristaalii calaqqisu, kan teessoo Waaqayyoo fi Hoolaa irraa maddu natti agarsiise. [2] Gidduu daandii isaa irratti, gama lamaaniinuu laga sanaa, mukni jireenyaa ture; kan ija kudha lama baasu, mukni hundinuu ji'a ji'aan ija isaa baasu. Baalli mukichaa saba fayyisuuf ture. [3] Egaa, abaarsaan achi keessa hin jiraatu; garuu teessoon Waaqayyoo fi Qoosaa achi keessa ni jiraata, hojjettoonnis isa tajaajilu. [4] Fuula Isaa ni argu, maqaan Isaa immoo adda isaanii irratti ni jiraata. [5] Achitti halkan hin jiraatu: Ibsaa yookaan ifa aduu hin barbaadan, Waaqayyo Gooftaan ifa isaaniif waan kennuuf. Isaanis baraa baraatti ni mo'u. (Mul'ata 22:1-5)

Hubadhaa, bulchiinsi kun, kan waggoota kumaa booda dhufu, tajaajiltoota Waaqayyoo of keessatti hammatee bara baraan kan turudha. Magaalaan Qulqulluun, kan samii keessatti qophaa'te, samii keessaa gad buutee lafa ni dhufti. Kun jalqaba sadarkaa xumuraa Mootummaa Waaqayyooti. Yeroo DABARSII FI DABARSII HIN JIRNE!

Warri gad-of-deebisaniif lafti qabeenya ta'a (Maatewos 5:5) fi wanti hundinuus (Waaq-biraa 21:7). Lafti, Magaalaa Qulqulluu isheerratti argamtu dabalatee, sababni isaas karaan Waaqayyoo hojiirra ooluun isaa, caalaatti gaarii taati. Hubadhaa:

> [7] Bulchiinsi isaa fi nagaayyee isaas hin daangeffamu, (Isaayyaas 9:7)

Ifatti, erga sadarkaan dhumaa Mootummaa Waaqayyoo jalqabee booda guddinni ni jiraata, sababni isaas hundi mootummaa Waaqayyoo ni ajajatu.

Kun yeroo baay'ee kabajamaa ta'a:

> [9] Garuu akkuma barreeffame: "Iji hin argine, gurri hin dhageenye, akkasumas wantoonni Waaqayyo warra isa jaallataniif qopheesse gara onnee namaatti hin seenne." [10] Waaqayyo garuu Hafuura Isaatiin nutti mul'iseera. (1 Qorontoos 2:9-10)

Yeroo jaalalaa, gammachuu fi jajjabina bara baraati. Yeroo dinqisiisaa ta'a! Mootummaan Waaqayyoo bara baraan jireenya caalaatti gaarii taasisa. Isin keessatti qooda fudhachuu hin barbaaddanii?

5. Maddoonni Kakuu Haaraa ala turan Mootummaa Waaqayyoo barsiisaniiru.

Warri jalqabaa kan Kiristoosin himatan, Wangeela Mootummaa Waaqayyoo isa qabatamaa ta'e lallabuutu irraa eegamu jedhanii yaadu turanii?

Eeyyee

Waggoota dura, Piroofeesar Baart Ermaan kan Yuunivarsiitii Kaaroolaayinaa Kaabaa leecarii kennaniin, akka Kiristaanonni har'a baay'een jedhan osoo hin taane, Yesuus fi hordoftoonni Isaa warri jalqabaa Mootummaa Waaqayyoo akka labsan irra deddeebiin fi sirriitti jabeessanii dubbataniiru. Osoo hubannoon waliigalaa Dr. Ermaan waa'ee Kiristaanummaa qaban kan Waldaa Waaqayyoo Itti Fufaa irraa baay'ee adda ta'eeyyuu, wangeelli mootummaa kan Yesuus mataan Isaa labsan fi hordoftoonni Isaa itti amanan ta'uu isaa irratti ni waliigalla. Akkasumas, warri har'a Kiristaanummaa himatan hedduun kana akka hin hubanne irratti ni waliigalla.

Barreeffamaafi Lallaba Kakuu Haaraa Boodaa Isa Durii Eegame

Mootummaan Waaqayyoo kutaa guddaa waan "waa'ee Kiristaanaa isa durii guutuu ta'ee kan hanga har'aatti argame" jedhamee himamuu ture (Holmes M.W. Ancient Christian Sermon. Abbootii Ergamootaa: Barreeffamoota Giriikii fi Hiikkaawwan Afaan Ingiliffaa, maxxaansa 2ffaa. Baker Books, Grand Rapids, 2004, fuula 102). Lallabni Kiristaanaa Durii kun waa'ee mootummaa kana ilaalchisee ibsoota armaan gadii of keessaa qaba:

> Dabalataanis, obboloota, jireenyi keenya kan qaamaa addunyaa kana keessatti gati-maleessaafi kan yeroo gabaabaa akka ta'e ni beektu; garuu waadaa Kiristoos guddaadhaafi dinqisiisaadha: boqonnaa mootummaa dhufuufi jireenya bara baraa keessatti.

Ibsi armaan olii kun mootummaan amma akka hin jirre, garuu akka dhufuufi bara baraaf akka turu agarsiisa. Dabalataanis, lallabni durii kun akkas jedha:

6:9 Amma, yoo namoonni qajeelonni akkanaa ta'an illee gocha qajeelummaa isaaniitiin ijoollee isaanii oolchuu hin dandeenye ta'e, nuti yoo cuuphaa keenya qulqulluu fi hin faalamne eeguu dadhabne, mootummaa Waaqayyootti seenuuf wabii akkamii qabna? Yookaan yoo hojiiwwan qulqulluu fi qajeeloo hin qabaatin argamne, eenyutu falmaa keenya ta'a? 9:6 Kanaafuu, hundi keenya gara Mootummaa Waaqayyootti akka seenuuf wal jaallachuu haa dandeenyu. 11:7 Kanaafuu, yoo ija Waaqayyootti wanta sirrii ta'e beekne, gara mootummaa isaa ni seenna, akkasumas waadaawwan "kan gurri hin dhageenye, iji hin arganne, garaa namas hin yaadne" ni fudhanna.

12:1 Kanaafuu, guyyaa mul'achuu Waaqayyoo hin beeknuuf, mootummaa Waaqayyootiif jaalalaafi qajeelummaadhaan sa'aatii sa'aatiin haa eegnu. 12:6 akkana jedha, 'Mootummaan Abbaa kootii ni dhufa.'

Ibsawwan armaan olii kun jaalalli jireenya sirrii keessatti barbaachisaa ta'uu isaa, amma iyyuu Mootummaa Waaqayyootti hin seenne ta'uu keenya, akkasumas kun guyyaa mul'achuu Waaqayyoo—jechuunis Yesuus deebi'ee dhufuu isaa booda—kan raawwatamu ta'uu agarsiisu. Mootummaa Abbaati, mootummaan sunis Yesuus qofa miti.

Wanti nama ajaa'ibu, lallabni Kiristaanummaa fakkaatu kan umuriin hangafa ta'ee fi Waaqayyo akka jiraatu hayyame, Waaqayyoolummaa isa Wanti Haaraan barsiisuu fi Waldaan Waaqayyoo *Itti Fufaa* ammaan tana barsiisu sana barsiisa (dhiheenyatti Waldaa Waaqayyoo irraa kan dhufe ta'uu ni danda'a, garuu beekumsi koo kan Afaan Giriikii daanga'aan ragaa cimaa kennuuf na daangessa).

Hoggantoota Waldaa Kiristaanaa Kanneen Dhuma Keeyyataa Lammaffaa fi Wangeela Mootummaa

Bara 2nd jalqaba keessa, Paappiyaas, dhaggeeffataa Yohaannis fi hiriyaa Poolikaarp kan ta'ee fi Kaatolikoota Roomaatiin qulqulluu jedhamee fudhatamu, barumsa mootummaa kuma-waggaa akka barsiise hubatamuu qaba. Yuuseebiyos akka galmeessetti, Paappiyaas akkana jedhee barsiise:

> ... du'aa ka'uu booda waggaa kuma tokko ni jiraata, yeroo mootummaan dhuunfaa Kiristoos lafa kanarra hundeeffamu. (Caccabaawwan Paappiyaas, VI. Akkasumas Iyooseebiyos, Seenaa Waldaa Kiristaanaa, Kitaaba 3, XXXIX, 12 ilaali)

Paappias kun yeroo badhaadhina guddaa akka ta'u barsiise:

> Akkasumas, [Inni akkas jedhe] midhaan qamadii tokko dheedhii kuma kudhan ni buusa.
>
> Dheedhiin hundinuus firii kuma kudhan qabaata, firiin hundinuus daakuu qulqulluu, ifaa fi laafaa paawundii kudhan oomisha; akkasumas appiliiwwanii, sanyiiwwanii fi margiis hamma walfakkaatuun ni oomishu; bineensonni hundinuus, yeroo sana oomisha lafaa qofa soorachaa, nagaa fi walsimannaa qabeeyyii ta'anii, namaafis guutummaatti ajajamtoota ni ta'u." [Waan kanaaf ragaa barreeffamaan kan ba'e nama durii Paappiyaas, isa dhaggeeffataa Yohaannis fi hiriyaa Poolikaarp ture, kitaabota isaa keessaa isa afraffaatti; sababni isaas kitaabonni shan isaatiin barreeffamaniiru...] (Caccabaawwan Paappiyaas, IV)

Barruun 'Kakuu Haaraa *Xalayaa Korintosootaaf* ' akkas jedha:

> 42:1-3 Ergamootni Wangeela kana nuuf Gooftaa Yesuus Kiristoos irraa fudhataniiru; Yesuus Kiristoos immoo Waaqayyo irraa ergame. Kanaafuu Kiristoos Waaqayyo irraa, Ergamootnis Kiristoos irraa dhufan. Lamaan isaaniituu fedhii Waaqayyootiin tartiiba murtaa'een dhufan. Kanaafuu, erga ajaja fudhatanii, du'aa ka'uu Gooftaa keenya Yesuus Kiristoos irraa guutummaatti mirkanaa'anii fi jecha Waaqayyootiin mirkaneessaan Hafuura Qulqulluutiin wabii guutuu argatanii booda, Mootummaan Waaqayyoo akka dhufu wangeela wajjin deeman.

Poolikaarp kan Smiirnaa geggeessaa Kiristaanaa isa jalqabaa yoo ta'u, akkasumas barataa Yohaannis, ergamoota jalqabaa keessaa isa dhuma du'eeti. Poolikaarp gara waggaa 120-135 A.D. tti akkana barsiise:

> Warri hiyyeessotaafi warri haqaaf jecha ari'ataman eebbifamoo dha; sababni isaas Mootummaan Waaqayyoo kan isaaniiti.

> Kanaafuu, "Waaqayyo itti hin qoosamu" jedhu beekuun, ajajaa fi ulfina Isaa wajjin kan walsimu ta'ee jiraachuu qabna ... Sababni isaas, fedhiiwwan addunyaa keessa jiran irraa kutamuu isaanii gaariidha, "fedhiin hundi hafuura wajjin waraana" waan ta'eef; "dhiirri saalqunnamtii raawwatu, yookaan kan of dhiirummaa dhabu, yookaan kan namoota wajjin of saalfachu, mootummaa Waaqayyoo hin dhaalu," akkasumas warri wantoota wal faallessanii fi kan hin taane raawwatanis hin dhaalan. (ibid, Boqonnaa V)
>
> Kanaafuu, sodaa fi kabaja guddaan isa tajaajilnu; akkuma Inni mataan isaa nu ajajetti, akkasumas akkuma ergamoota Wangeela nuuf lallabanii fi raajota dhufuu Gooftaa duraan dursee beeksisanitti. (ibid, Boqonnaa VI)

Akkuma warra Kakuu Haaraa keessa jiran kaan, Poolikaarpis warri qajeelonni, warri seera cabsan osoo hin taane, Mootummaa Waaqayyoo akka dhaalan barsiise.

Kan armaan gadii kunis Poolikaarpin akka barsiise himameera:

> Sabaata itti aanu immoo akkana jedhe; 'Yaada koo dhaggeeffadhaa, ijoollee Waaqayyoo jaalatamoo. Yeroo piispoonni argaman isin akeekkachiiseen ture, amma immoo ammas hundi keessan karaa Gooftaa keessa amala gaariidhaan fi kabajaan akka deemtan isin gorsa...*Eegaa,* ammas*Qophaa'aa ta'aa, Garaa keessan hin baqsiisaa,* ajajni haaraan wal jaallachuu ilaalchisee, dhufaatiin Isaa akka tasaa akka ifa babbareedaa saffisaa, murtii guddaan ibiddaan, jireenya bara baraa, mootummaa Isaa kan hin duune. Wanti Waaqayyoon barsiifame hundi, yeroo isin Kitaaba Qulqulluu sakattaatan, ajajni sun akka isin keessaa hin hafin qalama Hafuura Qulqulluutiin onnee keessan irratti qoradhaa.' (Jireenya Poolikaarp, Boqonnaa 24. J. B. Lightfoot, The Apostolic Fathers, vol. 3.2, 1889, pp. 488-506)

Melitoon Sardis, kan gara waggaa 170 Dh.K.D.tti geggeessaa Waldaa Kiristaanaa Waaqayyoo ture, akkas jedhee barsiise:

> Dhugumatti seerri wangeela keessatti ba'e—isa durii isa haaraa keessatti, lamaanuu Siiyooniifi Yerusaalem irraa waliin bahan; ajajni ammoo ayyaana keessatti ba'e, fakkeenyi bu'aa xumurame keessatti, hoolichi Ilma keessatti, hoolittitti immoo nama keessatti, namni immoo Waaqa keessatti ...
>
> Garuu wangeelli ibsa seeraa fi kan isaa ta'e.
>
> Guutinsa, yeroo waldaan kiristaanaa kuusaa dhugaa taate...
>
> Inni nama gara jabummaa irraa gara bilisummaatti, dukkana irraa gara ifatti, du'aa irraa gara jireenyaatti, akkasumas cunqursaa irraa gara mootummaa bara baraatti nu baase dha. (Melito. Lallaba Faasikaa. Caqasa 7,40, 68. Hiikkaan kan fudhatame Kerux: Barruu Ti'ooloojii Intarneetii irraa. http://www.kerux.com/documents/KeruxV4N1A1.asp)

Kanaafuu, Mootummaan Waaqayyoo akka waan bara baraatti, walumaa galatti Waldaa Kiristaanaa yookiin Kaatoolikii Roomaa ammaa qofa akka hin taane, akkasumas seera Waaqayyoo kan of keessatti hammate ta'uun beekama ture.

Barreeffamni biraa kan jaarraa lammaffaa walakkaa yookiin dhumaa keessa barreeffame, namoonni gara mootummaa akka ilaalan jajjabeessa:

> Kanaafuu, isin keessaa eenyuyyuu ammaan booda hin dhoksine, duubas hin ilaalin; garuu fedhiidhaan Wangeela Mootummaa Waaqayyootti dhiyaadhaa.

Dabalataanis, barreeffamni jaarraa lammaffaa walakkaa keessa barreeffame kan Roberts fi Donaldson hiikatan, kan mata dureen isaa *The Shepherd of Hermas* jedhamu, nama waldaa kiristaanaa dhugaa keessaa ta'een kan barreeffame hin fakkaatus, jecha "mootummaa Waaqayyoo" jedhu yeroo kudha afur fayyadama.

Kiristaanonni dhugaa, akkasumas baay'een warra Kiristoosiin of waaman qofti, jaarraa lammaffaatti waa'ee Mootummaa Waaqayyoo waan tokko beeku turan.

Qulqulluun Ireeniyos kan Kaatoolikii Roomaa fi Ortodoksii Bahaa illee, du'aa ka'uu booda Kiristaanonni Biyyatti Waaqayyoo akka seenan hubatee ture. Waan inni gara waggaa 180 A.D.tti barreesse ilaali:

> Haalli warra amanan akkana waan ta'eef, Hafuunni Qulqulluun, kan Inni cuuphaa keessatti kenne, yeroo hundumaa isaan keessa jira; fudhataanis yoo dhugaa, qulqullummaa, haqaafi obsaan jiraate qabatee tursa. Waan lubbuun kun warra amanan keessatti du'aa ka'iinsa qabaatuuf, qaamni lubbuu sana deebisee fudhachuun, humna Hafuura Qulqulluutiin waliin ka'ee gara mootummaa Waaqayyootti seena. (Irenaeus, Qulqulluu, Phaaphaasii Liyoon. Armitage Robinson-iin Afaan Arameen irraa kan hiikame. Ragaa Lallaba Ergamootaa, Boqonnaa 42. Wells, Somerset, Onk. 1879. Akka maxxanfameetti: Dhaabbata Beekumsa Kiristaanummaa Guddistu. Niiwu Yoork: THE MACMILLAN CO, 1920)

Teofilos kan Anxiyookos akkana jedhee barsiise:

> Ani gaarummaa Isaa qofa kaasa; yoo Mootummaa jedheen isa waame, ulfina Isaa qofa kaasa… Sababni isaas, yoo jalqabumarraa du'a dhabaa isa uumeera ta'e, Waaqa isa taasisa ture. … Kanaafuu, du'aa hin taane, jireenyaa hin taanees hin uumne, garuu, akkuma armaan olitti jedhametti, lamaan isaaniitiifuu dandeettii qabu; akka inni yoo wantoota jireenyaa keessatti xiyyeeffate, ajaja Waaqayyoo eeggatee, jireenya bara baraa akka badhaasaatti irraa fudhatee, Waaqa ta'uuf. (Theophilus, To Autolycus, 1:3, 2:27)

Qulqulluun Kaatoolikii Roomaa, Hiippooliitos, jalqaba jaarraa sadaffaa keessa akkas jechuun barreesse:

> Isinis, isin warri jireenya kana keessa yeroo jiraattan Mootii Samii beektan, mootummaa samii ni fudhattu. Waaqayyoo wajjinis michuu, Kiristoos wajjinis dhaalli-fudhattoota ni taatu; fedhii fi miira qaamaatiin ammaan booda gabrummaan isin hin qabu, dhukkubaanis matumaa deebi'anii isin hin laamshessu. Isin Waaqa waan taataniif: rakkoolee yeroo nama turtan isin mudatan kamiyyuu, isaan kan isiniif kenne, bifa nama du'u waan

> turtanifidha. Garuu, wanti Waaqaaf kennuun kan danda'amu kamiyyuu, Waaqni isin irratti buusuuf waadaa seeneera, sababni isaas isin waan waaqeffamtee, gara jireenya bara baraatiifis waan uumamaniif.

Kaayyoon ilmaan namaa Mootummaa Waaqayyoo isa dhufu keessatti akka ilmaan Waaqayyoo dhugaa ta'anii waaqeffamuu dha (Macaafii Faarfannaa 82:6 ilaali).

Mootummaan Waaqayyoo dhufu barumsa waldaa kaatoolikii isa jalqabaa ture (dabalataanis kitaaba elektirooniksii keenya kan bilisaa, kan ccog.org irratti argamu, mata duree qabu ilaali) Amantiiwwan Waldaa Kaatolikii Jalqabaa: Gareen hambaa walitti fiigicha taphashtummaa itti fufaa qabaachuu danda'aa?).

Rakkoolee jaarraa lammaffaa fi sadaffaa

Mootummaan kun bal'inaan fudhatama argatus, jaarraa lammaffaa keessa, hogganaan amantii gudeeddee seera mormu kan Maarsiyoon jedhamu ka'e. Maarsiyoon seera Waaqayyoo, Sanbata, fi Mootummaa Waaqayyoo isa dhugaa mormuun barsiisaa ture. Poolikaarpii fi warra kaaniin balaaleffatamus, yeroo dheeraadhaaf Waldaa Kiristaanaa Roomaa wajjin wal qunnamaa ture, akkasumas waldaa Roomaa irratti dhiibbaa guddaa qaba ture fakkaata.

> Jaarraa lammaffaa fi sadaffaa keessa, hiikkoonni akkaataa fakkeenyummaa Aleksaandiriyaa (Gibxii) keessatti beekamtii argachaa turan. Hiikkoonni akkaataa fakkeenyummaa hedduun barumsa Mootummaa Waaqayyoo kan qabatamaa ta'e mormu turan. Gabaasa waa'ee hiikkoota akkaataa fakkeenyummaa sana keessaa muraasaa hubadhaa: Diyoonisiyos magaalaa Iskandireetii keessatti maatii amantii durii, ulfinaafi qabeenya qabu irraa dhalate, filoosoofii isaaniitiinis barate. Mana barumsaa amantii durii dhiisee barataa Oorijinii ta'e, isa boodas aangoo mana barumsaa katikiizaa Iskandireetii irraa fudhate… Kileement, Oorijinii fi barumsi Noostik hiika isaanii kan tilmaamaa fi fakkeessaa ta'een barumsa raajota qulqulluu waal'aa jiru turan… maqaa "Fakkeessitoota" jedhamu ofiif argatanii turan. Neepoos

> ifatti Faakeessitoota mormuun, Masiih lafa irratti mootummaa akka qabaatu amansiisaa ture… Diyoonisiyos deeggartoota Neepos wajjin wal falme, akkasumas akka inni jedhetti… "haala akkanaa kan amma mootummaa Waaqayyoo keessatti argamu." Kun kanaan dura mootummaan Waaqayyoo haala ammaa waldaalee kiristaanaa keessatti argamuu isaa kan eerame isa jalqabaati… Neepoos dogoggora isaanii ceephee, mootummaan samii akka fakkeenyummaatti osoo hin taane, garuu mootummaa Dhugaa Gooftaa keenyaa kan du'aa ka'uun gara jireenya bara baraatti dhufu ta'uu agarsiise... Kanaaf, yaadni mootummaan yeroo ammaa kana dhufa jedhu, bara 200 hanga 250 Dh.K.D.tti, mana barumsaa Gnostikii kan Allegeoristootaa kan Gibxii keessatti, piispaawwan mootummaa akka warra teessoo qabatanitti ilaalamuu isaaniitiin jaarraa tokko guutuudhaan dura, yaadamee fi ifa ba'e… Kileementiin yaada mootummaa Waaqayyoo akka haala beekumsa sammuu dhugaa Waaqayyootti yaade. Oorijiniin immoo hiika hafuuraa barreeffama ifa ta'e kan Kitaaba Qulqulluu keessatti dhokatee jiruutti ibse. (Ward, Henry Dana. Wangeela Mootummaa: Mootummaa Addunyaa Kanaa Hin Taane; Addunyaa Kana Keessa Hin Jirré; Garuu Biyya Samii Keessatti Dhufu, kan Du'aa Ka'uu fi Deebisanii Guutuu Waan Hundumaa. Maxxansi Claxton, Remsen & Haffelfinger, 1870, fuula 124-125)

Kanaafuu, yeroo Biishoop Neeppos wangeela Mootummaa Waaqayyoo barsiisutti, warri hiika alagaa kennan hiika sobaa fi kan kallattiin hin dubbanne itti kennuuf yaalan. Biishoop Appoliinaaris kan Hiyeraapoolis illee yeroo wal fakkaataatti dogoggora warra hiika alagaa kennanii loluuf yaaleera. Warri dhugaan Waldaa Waaqayyoo keessa jiran seenaa guutuu dhugaa Mootummaa Waaqayyoo kan kallattiin dubbatuuf dhaabbataniiru.

Herbert W. Armstrong Wangeela Mootummaa, fi Dabalata Barsiise

Jaarraa 20ffaa keessa, maanguddoon Herbert W. Armstrong, geggeessaan jalqabaa bara ammayyaa Filaadelfiyaa Waldaa Kiristaanaa Waaqayyoo (Mul'ata 3:7-13), akkas jechuun barreesse:

> Waan wangeela Kiristoos *didaniif*..., addunyaan bakka isaa buusuuf waan biraa uumuu qabdi turte. *Gowwoomsaa!* kalaquu qabu

turan. Kanaafuu, Mootummaan Waaqayyoo akka jecha bareedaa salphaa—miira gaarii onnee namaa keessa jiru—qofaatti yeroo dubbatamu dhageenyeerra; kunis gara *hafiirraa* fi *waan hin jirre* homaa tokkootti gadi buusuun raawwatama! Warri kaan immoo "WALDAAN" mootummaa akka ta'etti dogoggoraan ibsaniiru … Raajji Daaniyel, kan Kiristoos dura waggaa 600 jiraate, mootummaan Waaqayyoo mootummaa dhugaa—mootummaa namoota dhugaa lafarra jiran bulchu—ta'uu isaa beeka ture …

Asitti … Mootummaan Waaqayyoo maal akka ta'e ilaalchisee ibsi Waaqayyoo kunooti: "Guyyoota mootota kanneenii keessatti..."--asitti waa'ee quba miilaa kudhan, kan garri isaa sibiilaa fi garri isaa suphee caccabduu ta'e dubbata. Kun, raagaan kun Daniyel 7, fi Mul'ata 13 fi 17 waliin wal qabsiisuudhaan, Yunaayitid Isteetis Awurooppaa haaraa kan amma ija keessan duratti uumamaa jiru agarsiisa! Ifa ta'e 17:12 akka inni gamtaa MOOTOTA YKN MOOTUMMOOTA KURNAA kan (Ifa ta'e 17:8) Mootummaa Roomaa isa durii deebisee jireessu ta'u ibsa bal'aa kenna…

Yeroo Kiristoos dhufu, akka Mootii moototaatti, lafa guutuu bulchaa dhufa (Waaq. 19:11-16); mootummaan ISAA—MOTUMMAA WAAQAYYOO—jedhe Daani'eel, mootummoota addunyaa kanneen hunda ni nyaata. Mul'anni 11:15 jechoota kanaan ibsa: "Mootummoonni addunyaa kanaa*ta'aniiru*MOOTUMMOOTA GOFAA KEEYI, FI MASEECHA ISAA: innis baraa baraatti mo'ee ni bulcha"! Kun MALKOO WAAQAYYOO dha. Inni xumura mootummoota yeroo ammaa ti—eeyyee, hanga Yunaayitid Isteetisii fi saboota Biriitishii illee. Isaan sana booda malkoota—MOOTUMMOOTA—Gooftaa YESUS KIRIISTOS, kan yeroo sana Mootii moototaa lafa guutuu ta'uuf jijjiiramu. Kun MALKOO WAAQAYYOO mootummaa dhugaa ta'uu isaa guutummaatti ifa godha. Akkuma Mootummaan Kaaldayiin MOOTUMMAA ture--akkuma Mootummaan Roomaas MOOTUMMAA ture--akkuma sana MOOTUMMAAN WAAQAYYOO mootummaadha. Inni mootummaa saboota addunyaa fudhachuuf jira. Yesuus Kiristoos MOOTIIDHAAMMAF--OLAANAA ta'uuf Dhalate! …

Yesuus Kiristoosuma waggoota 1,900 ol dura tulluuwwanii fi sululoota Biyya Qulqulluu fi daandiiwwan Yerusaalem irra deeme sun ammas deebi'ee dhufa. Inni ammas akka deebi'ee dhufu dubbateera. Erga fannoo irratti rarraafamee booda, Waaqayyo guyyaa sadii fi halkan sadii du'aa kaasee isa kaase (Maat. 12:40; I Hojii 2:32; I Kor. 15:3-4). Gara Teessoo Waaqayyootti ol ba'e. Waajjira Muummee Bulchiinsa Uumamaa (Hojii Ergamootaa 1:9-11; Ibroota 1:3; 8:1; 10:12; Mul'ata 3:21).

Inni "nama ulfina qabu" kan fakkeenya sanaa ti, kan teessoo Waaqayyoo—'biyya fagoo'—galee mootiiwwan mootii ta'ee saba hundumaa irratti gonfoo kaa'amuu, achiis gara lafaatti deebi'e (Luqaas 19:12-27).

Ammas, hanga "yeroo deebisanii sirreessuu wantoota hundumaa"tti samii keessa jira (Hojii Ergamootaa 3:19-21). *Deebisanii sirreessuun* jechuun gara haala yookiin sadarkaa duriitti deebisuu jechuudha. Haala kana keessatti, mootummaa Waaqayyoo lafa irratti deebisanii dhaabuu, akkasumas, nagaa addunyaa fi haala jireenyaa isa gaarii fi abdii qabeessa deebisuu jechuudha.

Jeequmsi addunyaa ammaa, waraanniifi walitti bu'iinsi hammaachaa deemu, rakkoo addunyaa guddaa keessatti gubbaa irra ga'a; kunis yoo Waaqayyo gidduu hin seenne ta'e, jireenyi ilmi namaa tokkoos lubbuun hin hafu (Maatewos 24:22). Yeroo gubbaa irra ga'ee tursiisuun jireenya pilaaneetii kana irraa jiru hunda barbadeessuutti geessutti, Yesuus Kiristoos ni deebi'a. Yeroo kanatti akka Waaqa qulqulluuutti dhufa. Aangoo fi ulfina Uumaa uumama guutuu bulchuu qabu hundaan dhufa. (Maatewos 24:30; 25:31.) Inni akka "Mootii moototaa, fi Gooftaa gooftotaa" (Ibsa 19:16) ta'ee dhufa, mootummaa addunyaa olaanaa hundeessuufii saba hunda "ulaa sibiilaatiin" (Mul'ata 19:15; 12:5) bulchuuf …

Kiristoos hin simatamu?

> Garuu ilmi namootaa gammachuun iyyee, gammachuu fi miira boonaa cimaadhaan isa simataa laata—waldaaleen Kiristaanummaa aadaa illee akkasuma godhu laata?
>
> Hin amanan! Sababni isaas, tajaajiltoonni sobaa kan Saataanii (II Kor. 11:13-15) isaan gowwoomsuun, inni Maasiihii sobaa akka ta'e isaanitti himaniiru. Waldaaleen kiristaanaa fi saboonni dhufaatii isaatti ni aaran (Ifa. 11:15 fi 11:18), humnoonni waraanaas dhugumatti isa balleessuuf isa loluuf yaalu (Ifa. 17:14)!
>
> Saboonni Waraana Addunyaa III isa xumuraa ta'e keessatti, kan fuulli waraanaa Yerusaalem ta'utti (Zak. 14:1-2) walitti bu'u, sana booda Kiristoos ni deebi'a. Aangoo uumamaa ol ta'een, "saboota isa lolan" sana ni lola (keeyyata 3). Guutummaatti isaan ni mo'ata (Wcd. 17:14)! "Guyyaa sana miilla Isaa gaara Zayitii irra ni dhaabbata," kan Yerusaalem irraa gara bahaatti fageenya gabaabaa qabu (Zak. 14:4). (Armstrong HW. The Mystery of the Ages, 1984)

Macaafni Qulqulluun Yesuus akka deebi'uufi akka injifatu ni ibsa, garuu yeroo inni deebi'u hedduun isaan mormu (Mul'ata 19:19). Hedduun (raagan Macaafa Qulqulluu dogoggoraan hubachuu irraa kan ka'e, garuu gartokkoon sababa raajota sobaa fi warra icciitii dhoksaa beekan jedhamaniitiin) Yesuus deebi'aa jiru Antikiristoos isa dhumaati jedhanii ni falmu!

Kan itti aanus Herbert Armstrong irraayyi:

> Amantii dhugaa--dhugaa Waaqayyoo jaalala Waaqayyoo kan Hafuura Qulqulluudhaan kennameen humneeffame...Gammachuu jechaan ibsamuu hin dandeenye kan Waaqayyoo fi Yesuus Kiristoos beekuu--dhugaa beekuu--fi ho'ina JAALALA Waaqayyoo isa waaqeffamaa! ...
>
> Barsiisni Waldaa Kiristaanaa Waaqayyoo isa dhugaa, salphaatti kan "jecha Kitaaba Qulqulluu hundaan jiraachuu" dha...
>
> Namoonni karaa "argachuu" irraa gara karaa "kennuu"—karaa jaalalaa kan Waaqayyoo—tti ni jijjiiramu.

Amarraan haaraan amma lafa to'ata! (ibid)

Qaroominni HAARAA Mootummaa Waaqayyooti. Qaroominni haaraan dhufuu fi jaalala irratti hundaa'uu isaa labsuun, waan wangeelli dhugaa kan mootummaa kan Yesuus fi hordoftoonni Isaa barsiisan irra caalaa ta'edha. Kun waan nuti Waldaa Kiristaanaa Waaqayyoo Itti Fufaa keessatti lallabnuudha.

Herbert Armstrong akka hubatetti, Yesuus hawaasni namootaa, yeroo hordofuu barbaanna jedhee yaadu illee, daandii jireenyaa, jechuunis daandii jaalalaa, dhiisee akka turan barsiisaa ture. Nama baay'ee muraasa ta'e malee, hiika waan Yesuus barsiisaa ture sirriitti kan hubate jira fakkaata.

Osoo Yesuusiin fayyina argachuun kutaa Wangeelaati.

Amma, namoonni muraasni hanga ammaatti dubbisan tarii gahee du'i Yesuus fayyina keessatti qabu ilaalchisee ni dinqisiifatu. Eeyyee, du'aan Isaa kutaa wangeelaa kan Kakuun Haaraan fi Herbert W. Armstrong lamaanuu waa'ee isaa barreessaniiti.

Kakuun Haaraan wangeelli karaa Yesuus fayyina akka of keessaa qabu agarsiisa:

> Waaqayyoo Kiristoos isa ani hin qaaneffamneef; sababni isaas, inni nama hundumaa isa amanuuf, duraan dursee Yihudii fi achiis Giriikiif, humna Waaqayyoo gara fayyinaatti ta'a (Roomaa 1:16).
>
> [4] Kanaaf warri faca'an deeman, hundatti wacummaa dubbachaa turan. [5] Yeroo sana Filippiin gara magaalaa Saamar'iyaatti bu'ee, Kiristoos isaaniif wacummaa dubbate. … [12] Garuu yeroo isaan Filippiin waa'ee mootummaa Waaqayyoo fi maqaa Yesuus Kiristoos wacummaa dubbachuutti amanan, dhiironnis dubartoonis bishaanitti cuuphaman. … [25] Kanaafuu, erga ragaa baasanii fi wacii Gooftaa lallabanii booda, gara Yerusaalemitti deebi'an, lallaba wangeelaa gandoota Samaariyaa hedduu keessatti lallachaa. [26] Amma ergamaan Gooftaa Filipositti dubbate … [40] Filipos Asotosee keessatti argame. Achirraa ka'ee, hanga

Qeesarsoon ga'utti magaalota hundumaa keessatti wangeela lallabe. (Hojii Ergamootaa 8:4,5,12,25,26,40)

Isaa 18 Isaanii waa'ee Yesuusii fi du'aa ka'uu barsiise. (Hojii Ergamootaa 17:18)

30 Sana booda Phaawulos mana kiraa isaa keessa waggaa lama guutuu taa'ee, warra isa dhufan hunda simatee, 31 **Waaqayyoo isaanii lallabaa fi waa'ee Gooftaa Yesuus Kiristoos iftoominaan barsiisaa ture, eenyuyyuu isa hin dhorkin.** (Hojii Ergamootaa 28:30-31)

Hubadhaa, lallabni Isaas ta'e Mootummaa ni dabalata ture. Kan nama gaddisiisu, hubannoon sirriin wangeela Mootummaa Waaqayyoo barsiisa waldaalee Kiristaanaa Giriikii fi Roomaa keessaa yeroo baay'ee ni dhabama. Dhugumatti, mootummaa sana keessatti akka hirmaannutti nu gargaaruuf, Waaqayyo ilmaan namootaa baay'ee waan jaallateef, Yesuus nuuf akka du'u erge (Yohannis 3:16-17) akkasumas ayyaana isaatiin nu oolcha (Efesoon 2:8). Kunis kutaa wangeelaati (Hojii Ergamootaa 20:24). Wangeelli Mootummaa wanta addunyaan barbaadduudha, garuu ... Nagaaf hojjechuun (Maatewos 5:9) fi gaarii hojjechuun kaayyoo bu'a qabeessa dha (ilaali Galatiyaa 6:10). Haa ta'u malee, hoogganoonni addunyaa hedduun, warra amantaa dabalatee, nagaa fi badhaadhina kan fidu Mootummaa Waaqayyoo osoo hin taane, tumsa namootaa idil-addunyaa akka ta'e amanu. Yoo milkaa'ina yeroo muraasa argatan iyyuu, milkaa'uu qofa osoo hin taane, carraaqqiin namootaa tokko tokko dhuma irratti, yoo Yesuus Deebitee Mootummaa Isaa hundeessuuf hin dhufne ta'e, lafa kanarratti jireenyi akka itti hin turre kan taasisu ta'a (Maatewos 24:21-22). Namoonni Waaqayyo malee lafa sirreessuun wangeela duwwaa fi sobaati (Faarfannaa 127:1). Namoonni addunyaa irra jiran hedduun jaarraa 21ffaa keessatti sirna addunyaa haaraa hundeessuuf karoora idil-addunyaa Baabilonii kan akka amantaatti fakkeeffame tokko walitti qabuuf yaalaa jiru. Kun waan Waldaan Waaqayyoo Itti Fuftu erga hundeeffamtee kaasee balaaleffachaa turteefi gara fuulduraattis balaaleffachuu itti fufuuf karoorfatteedha. Erga Seexanni waggoota 6000 dura akka Haawwaan wangeela isaa gosa tokkoof kuftuuf ishee gowwoomseeraa (Uumama 3), ilmaan namootaa baay'een wanta ofii isaaniis ta'e addunyaa fooyyessuuf

Waaqayyoon caalaa akka beekan amanu. Akka Macaafa Qulqulluu jedhutti, sirna addunyaa 'Baabiloonii' (Mul'ata 17 & 18) fiduuf walitti dhufeenya hogganaa waraanaa Awurooppaa keessaa (Mootii Kaabaa jedhamu, akkasumas Bineensa Mul'ata 13:1-10 jedhamu) fi hogganaa amantii (raajii sobaa jedhamu, akkasumas Antikiristoos isa dhumaa fi Bineensa gombifaa lama qabu kan Mul'ata 13:11-17 jedhamu) magaalaa gaarreen torba qabdu keessaa (Itti Ibse 17:9,18) sirna addunyaa 'Baabiloonii' (Itti Ibse 17 & 18) fiduuf. Osoo ilmi namaa deebii Kiristoosii fi hundeeffama mootummaa Isaa barbaaduu, namoonni addunyaa baay'een jaarraa 21ffaa keessatti ergaa kanaaf xiyyeeffannoo hin laatan—isaanis waraabbii adda addaa wangeela sobaa Seexanaa amanuu isaanii itti fufu. Garuu addunyaan ragaa ni fudhatti.

Yaadadhaa, Yesuus akkana jedhee barsiise:

> [14] Wangeelli Mootummaa kun immoo, saboota hundaaf ragaa ta'uuf, addunyaa guutuutti ni lallabama; sana booda xumurri ni dhufa. (Maatewos 24:14)

Hubadhaa, wangeelli mootummaa addunyaa guutuutti ragaa ta'ee erga dhaga'amee booda, xumurri ni dhufa. Xumurri sun jalqaba "rakkina guddaa" ti.

Sababoonni kanaaf hedduutu jiru.

Isa tokko, Waaqayyo akka addunyaan Rakkina Guddaa (kan Maatewos 24:21 irratti jalqabamuu isaa mul'atu) jalqabamuu isaa dura wangeela dhugaa dhagahu barbaada. Kanaaf, ergaan wangeelaa ragaa fi akeekkachiisa dha (Ezekiyel 3; Amoos 3:7 waliin ilaali). Inni, Yesuus deebi'uun isaa dura, warra Yihudii hin taane (Roomaa 11:25) fi warra Yihudii (Roomaa 9:27) hedduun gara amantiitti akka deebi'an ni taasisa.

Sababni biraa, ijoon ergaa sanaa ilaalcha Mootii Bultii Kaabaa isa ol ba'aa jiru, Weeressa sobaa fi Antikiristoos isa dhumaa wajjin wal faallessuudha. Lamaan isaanii bu'uuraan carraaqqii namaa fi waliigaltee amantii tiin nagaa akka fidan ni waadaa galu, garuu kun gara xumuraatti (Maatewos 24:14-22) fi barbadaatti (ilaali 1 Tesaloonikosaa 5:3) geessa.

Macaafni Qulqulluun amantii isa jalqabaa isa dhugaaaf akka falman (Yuudaas 3), jechi Waaqayyoo dhugaa akka ta'e (Yohannis 17:17), fi Kiristaanonni dhugaa warra amantii sobaa wajjin waliigalan irraa adda ba'uu akka qaban (2 Korintos 6:14-17) yoo jedhes, hedduun namootaa "wangeelaan" (oduun gaariin) isaanii waliigaltee kan of keessaa qabuufi kanaaf nagaa fi tokkummaan akka jiraatu taasisa jedhanii ni amanu. Waan nama gaddisiisu, wangeelli dhugaan Mootummaa Waaqayyoo, namoota ajandaa waldaa amantiiwwanii fi wal-faana amantiiwwanii kan Bineensa (Masiihii Gaddaa isa dhumaa) fi Raajichaa (Masiihii Gaddaa sobaa) babal'isan hedduudhaan wangeela sobaa jedhamee fudhatama.

Sababa mallattoolee fi dinqiiwwan sobaa isaan waliin walqabatan irraa kan ka'e (2 Tesaloonikiya 2:9), warri addunyaa irra jiran baay'een isaanii ergaa wangeelaa dhiisanii soba amanuu filatu (2 Tesaloonikiya 2:9-12). Sababa Mormaatoonni Kaatoolikii Roomaa, Ortodoksiin Bahaa, Luuteranotaafi warri kaan Mootummaa Waaqayyoo kan bara kumaa sirriitti hin mormineef, namoonni baay'een dogoggoraan ergaan wangeela Mootummaa Waaqayyoo kan bara kumaa wangeela sobaa kan Bineensaafi Masiihii Gaddaan walqabatu jechuun ni dubbatu.

Rakkina Guddaa osoo hin jalqabin dura, Kiristaanonni amanamoon Filadelfiyaa (Mul'ata 3:7-13) wangeela malaakummaa kan kumni waggaa turee fi wanta geggeessitoonni addunyaa tokko tokko (Bineensa fi Nama Sobaa dabalatee) hojjechaa jiran addunyaatti beeksisaa, addunyaa sana ga'uuf jiru (Maatewos 24:14).

Isaan ergaa Bineensi, humna Mootii Kaabaa, Weeressaa sobaa, Antikiristoos isa dhumaa wajjin ta'uun, dhuma irratti (hiri'oota isaanii muraasa wajjin) USA fi biyyoota Anglo-saamonaa kanneen akka Yunaayitid Kingidam, Kaanaadaa, Awustiraaliyaa, akka balleessan addunyaatti beeksisuu ni deeggaru, fi Niiw Ziilaandii (Daani'eel 11:24,39) akkasumas sana booda yeroo gabaabaa keessatti gamtaa Arabaa/Islaamaa akka balleessan (Daani'eel 11:40-43), meeshaalee seexanaa ta'anii akka hojjetan (Mul'ata 16:13-14), fi dhumarratti yeroo Inni deebi'u Yesuus Kiristoos wajjin akka lolan (Mul'ata 16:14; 19:19-20). Warri Filadelfiyaa amanamoon (Mul'ata 3:7-13) mootummaan Waaqayyoo kan waggaa kumaa dhiyootti akka dhufu beeksisaa jiru.

Kun miidiyaa hedduu harkisuun, raawwatama Maatewos 24:14f gumaacha ni taasisa. Nuti Waldaa Waaqayyoo Itti Fufaa keessatti, 'hojii gabaabaa' (Romans 9:28 ilaali) kan murtoo Waaqayyoo, jechuunis Matiwos 24:14 dhuma dhufuuf ragaa ta'ee gahaatti akka raawwatame agarsiisuuf gargaaruuf, barreeffamoota (afaanota hedduun) qopheessaa, marsariitiiwwan irratti maxxansaa, fi tarkaanfiiwwan biroo fudhachaa jirra.

'Wangeella sobaa' kan hoogganoota addunyaa (tarii gosa 'haaraa' hogganaa olaanaa Awurooppaa fi poopii waliin walii galee bifa Kaatolikummaa tokko madaqatu)) beeksisu, beeksisa kana hin jaalanne—addunyaan waan isaan dhugumaan hojjetan akka barattu hin barbaadan (jalqaba irrattis ofii isaaniitiif amanuu dhiisuu danda'u, Izaayyaas 10:5-7 waliin madaali). Isaan yookaan deeggartoonni isaanii Kiristaanonni Filadelfiyaa amanamoon barumsa daangaa darbe (barumsa bara kumaa) kan anti-Kiristoos dhufuuti jedhu barsiisaa jiru jechuun sobaan barsiisuu danda'u. Kufaan isaan yookaan hordoftoonni isaanii Kiristaanota Filadelfiyaa amanamoo fi Waldaa Waaqayyoo Itti Fufaa irratti raawwatani kamiyyuu ari'atama (Daani'eel 11:29-35; Mul'ata 12:13-15) ni kakaasa. Kunis gara xumuraatti—jalqaba Rakkina Guddaatti (Maatewos 24:21; Daani'eel 11:39; walbira qabi Maatewos 24:14-15; Daani'eel 11:31) akkasumas Kiristaanota Filadelfiyaa amanamoo ta'aniif yeroo eegumsaa waggaa 3 fi walakkaa ta'eetti (Mul'ata 3:10; 12:14-16) ni geessa.

Bineensiifi Neeftuu sobaa to'annoo argachuuf humna, shira diinagdee, mallattoolee, dinqiiwwan sobaa, ajjeechaa, fi dhiibbaawwan biroo (Waaqni Ifa Baha 13:10-17;16:14; Daani'eel 7:25; 2 Tesaloonikoo 2:9-10) fayyadamuuf yaalu. Kiristaanonni ni gaafatu:

> "Yaa Gooftaa qulqulluu fi dhugaa, hanga yoomi lafa irra jiraatan irratti murteessitee dhiiga keenyaaf haaloo hin baafne?" (Mul'ata 6:10)

Bara hundumaa, ummanni Waaqayyoo, "Yeesuus deebi'uuf hangam turata?" jedhanii dinqisiifachaa fi gaafachaa turaniiru.

Guyyaa yookaan sa'aatii isaa osoo hin beekin iyyuu, barreeffamoota qulqulluu hedduu irratti hundaa'uun (fkn. Maatewos 24:4-34; Faarfannaa 90:4; Hooseeyaa 6:2; Luqaas 21:7-36; Ibroota 1:1-2; 4:4,11; 2 Phexros 3:3-

8; 1 Tesaloonikosaa 5:4), kutaaleen isaanii tokko tokko amma yeroo raawwatamaa jiran argaa jirra.

Yoo Yesuus gidduu hin seenne, ilmi namaa lubbuu hunda barbadeessa:

> 21 Yeroo sana rakkina guddaan ni jiraata, kan jalqaba addunyaa kaasee hanga yeroo kanaatti hin mul'anne, gara fuulduraattis hin danda'amne. 22 Guyyoonni sun yoo gabaabfatamuu baatan, qaamni tokkollee hin oolifamu; garuu filatamtootaaf jecha guyyoonni sun ni gabaabfatamu.
>
> [29] Rakkina guyyoota sanaa booda battalumatti aduun ni dukkanaa'a, jiiniis ifa ishee hin kennitu; urjiileen samii irraa ni kukkutu, humnoonni samiis ni raafamu. [30] Yeroo sana mallattoon Ilma Namaa samii irratti mul'ata, yeroo sanattis sanyiiwwan lafaa hundi ni waanu, Ilma Namaas duumessa samii irra humnaa fi ulfina guddaan dhufaa argan. [31] Innis ergamoota isaa sagalee buuqqee guddaan ni erga, isaanis filatamtoota isaa bubbee afuranii, qarqara samii tokko irraa hanga isa kaaniitti ni walitti qabu. (Maatewos 24:29-31)

Mootummaan Waaqayyoo wanta addunyaan barbaadduudha.

Ambaasaaddaroota Mootummaa

Bakka Mootummaa keessatti gahee kee maali?

Amma, yoo Kiristaana dhugaa taate, ergamaa Yesuus fi Mootummaa Waaqayyoo ta'uu qabda. Ilaali Waliigalteessaan Phaawulos maal akka barreesse:

> Kanaafuu, nuti ergamoota Kiristoos ti; akka waan Waaqayyo nu fayyadamee kadhatuutti, bakka Kiristoos buunee isin kadhanna, Waaqayyo wajjin wal qixxaamurtaa. (2 Korintos 5:20)
>
> 14 Kanaafuu, dhugaan mudhii keessan hidhadhaa, qolli qaamaa haqaa uffadhaa, 15 miilla keessanis qophii wangeela nagaatiin miidhsuudhaa; 16 kana hunda irratti, gaachana amantii kan ittiin xiyya ibiddaa kan hamaa hunda ittiin dhaamsitan fudhadhaa. [17]

> Kana malees, koofiyyaa injifannoo fi seera Qabiyyee, isa jecha Waaqayyoo ta'e fudhadhaa; [18] yeroo hundumaa hafuuraan kadhannaa fi iyyannoo hundaan kadhachaa, kanaafis qulqulluuwwan hundumaaf obsa guutuun fi iyyannoon dammaqaa— [19] anaafis, akkan icciitii wangeelaa ifatti beeksisuuf afaan koo ijaajjamaan banuuf jecha, dubbii akkan naaf kennamuuf. [20] isaaf ani ergamaa hidhaan hidhamadhe; akkan isa keessatti akka qabutti ija jabinaan dubbadhuuf. (Efesoonota 6:14-20)

Ambaasaaddarri maaliidha? *Merriam-Webster* hiika armaan gadii kenna:

> 1**:**ergamaa mootummaa;*keessumaa***:**bakka bu'aa dippilomaasii sadarkaa olaanaa qabu kan mootummaa yookiin mootii biyya alaa biratti akka bakka bu'aa dhaabbataa mootummaa yookiin mootii isaa/isheetti fudhatame, yookiin hojii dippilomaasii addaa fi yeroo baay'ee kan yeroof muudame
>
> 2 *a***:** bakka bu'aa yookaan ergamaa aangoo qabu

Yoo Kiristaana dhugaa taate, Waaqayyoof ergamaa idilee dha! Ilaali Wangeessi Pheexiroos maal akka barreesse:

> [9] Isin garuu sanyii filatamaa, lubummaa mootummaa, saba qulqulluu, ummata addaa kan Isaa ti; kan isa isin dukkana keessaa gara ifa isaa dinqisiisaa isin waame sana beeksisuuf. [10] Warra duraan saba hin turre, amma garuu saba Waaqayyoo; warra duraan argaa hin arganne, amma garuu argan. (1 Phexros 2:9-10)

Akka Kiristaanotaatti, kutaa saba qulqulluu ta'uu qabna.

Amma biyyi kam qulqulluudha?

Egaa, dhugumatti mootummoota addunyaa kanaa keessaa tokko illee miti—garuu dhumarratti kutaa Mootummaa Kiristoos ni ta'u (Mul'ata 11:15). Ummanni Waaqayyoo, Mootummaan Isaa kan qulqulluu ta'edha.

Ambaasaaddaroota waan taaneef, yeroo baay'ee siyaasa kallattii biyyoota addunyaa kanaa keessa hin seenu. Garuu amma jireenya karaa Waaqayyoo jiraachuu qabna (dabalataanis kitaaba elektiirooniksii bilisaa kan argamu

ilaali www.ccog.org Mata duree: *Kiristaanonni: Ambaasaaddaroota Mootummaa Waaqayyoo, Qajeelfamoota Kitaaba Qulqulluu kan jireenya Kiristaanaa*Amma karaa jireenyaa Waaqayyoo jiraachuudhaan, karaawwan Waaqayyoo maaliif hunda caalaa akka ta'an sirriitti barachuu qabna, kunis mootummaa Isaa keessatti moototaafi luboota taanee, Kiristoosiin waliin lafarra akka mo'annuufi:

> [5] Isa nu jaallateefi dhiiga Isaatiin cubbuu keenya nu qulqulleesseef, [6] kan nu moototaafi luboota Waaqayyoofi Abbaa Isaatiif nu taasiseef, isaaf ulfinniifi mootummaan bara baraan haa ta'u. Ameen. (Mul'ata 1:5-6)

> [10] Waanuma akkasis nu moototaafi luboota Waaqayyoof nu taasiseera; Nuyis lafa irra ni moona. (Mul'ata 5:10)

Gama gara fuulduraa tokko kan moototaafi luboota ta'uu, warra yeroo sana du'uuf danda'an karaa Waaqayyoo akka deeman barsiisuudha:

> [19] Sabni Sayooni keessa Yerusaalem ni jiraata; Amma boo'uu hin dandeessan. Sagalee iyyannoo keessaniif baay'ee isin mararru; Yeroo isa dhaga'u, isin deebisa. [20] Gooftaan daabboo rakkinaa fi bishaan gaddaa yoo isiniif kenne illee, Barsiisonni keessan amma booda kofaatti hin socho'an, Garuu iji keessan barsiisota keessan ni argu. [21] Yeroo gara mirgaatti yookaan gara bitaatti garagaltu, gurri kee duuba kee irraa, 'Karaa kunidha, keessa deemi' jedhu ni dhaga'a. (Isaayyaas 30:19-21)

Kun raagaan mootummaa kuma-waggaa ta'us, bara kana Kiristaanonni barsiisuuf qophaa'oo ta'uu qabu:

> … amma yeroo kanatti barsiisota ta'uu qabdu turtan. (Ibrii 5:12)

> Garuu, Gooftaa Waaqayyoon onnee keessanitti qulqulleessaa; nama abdii isin keessa jiru sababa isaa isin gaafatu hundaaf, laafinaafi sodaa wajjin deebii kennuuf yeroo hundumaa qophaa'aa ta'aa.

Macaafni Qulqulluun akka agarsiisutti, Kiristaanonni amanamoo hedduun, Rakkina Guddaa jalqabamuu isaa dura xiqqoo, namoota hedduu ni barsiisu:

> [33] Warri ummata keessaa kan hubatan immoo baay'ee ni barsiisu (Daani'eel 11:33)

Kanaafuu, ayyaanaafi beekumsa keessatti barachuu fi guddachuu (2 Phexros 3:18), waan amma gochuu qabnuudha. Yesuus akkana jedhe, "Isinii Yerusaalem keessatti, Yihudiyaafi Saamariyaa hundumaa keessatti, hanga fiixee lafaatti ragaa koota taatu" (Hojii Ergamootaa 1:8). Gahee keessan Mootummaa Waaqayyoo keessatti qabdan keessaa tokko barsiisuu danda'uu dha.

Ammas Kiristaanota Filadelfiyaa amanamoo ta'aniif (Mul'ata 3:7-13), kun ragaa wangeelaa barbaachisaa ta'e, mootummaan Waaqayyoo kan kumni waggaa jalqabuu isaa dura deeggaruu illee ni dabalata (Matawos 24:14 ilaali).

Mootummaan Waaqayyoo erga hundeeffamee booda, ummanni Waaqayyoo pilaaneetii miidhame deebisanii suphuuf gargaaruuf ni fayyadamu:

> Warri sanyii kee irraa ta'an, iddoowwan durii diigaman ni ijaaru; hundee dhaloota hedduu ni kaasu; Atis kan Boolla Suphu, kan Daandiiwwan Jireenyaaf Ta'an Deebisu jedhamta.

Kanaafuu, ummanni Waaqayyoo kan bara kanatti karaa Waaqayyoo jiraate, yeroo haaromsaa bara kumaa kana keessatti namoonni magaalota (fi iddoowwan biroo) keessa akka jiraatan ni salphisu.

Addunyaan dhugumaan iddoo fooyya'aa taati. Amma ergamoota Kiristoos ta'uu qabna, akkasumas Mootummaa Isaa keessatti tajaajiluu akka dandeenyuuf.

Ergaan Wangeela Dhugaa Jijjiirama Fida.

Yesuus akkana jedhe, "Yoo jecha koo keessa jiraattan, dhugumatti bartoota koo taatu. 32 Dhugaa ni beektu, dhugaanis isin bilisa isin baasa" (Yohannis 8:31-32). Waa'ee wangeela Mootummaa Waaqayyoo dhugaa beekuun, abdiiwwan sobaa addunyaa kanaa keessatti hidhamuu irraa nu bilisa baasa. Karoora hojjetu—Karoora Waaqayyoo—ofitti amanamummaan deeggaruu dandeenya! Seexanni addunyaa guutuu gowwoomseera

(Waaqayyoo Barsiise 12:9) mootummaan Waaqayyoo immoo furmaata dhugaati. Dhugaa dhaabbachuu fi falmuu qabna (Ilaali Yoohannis 18:37).

Ergaan wangeelaa waa'ee fayyina dhuunfaa qofaa ol dha. Oduun gaariin Mootummaa Waaqayyoo bara kanatti nama jijjiiruu qaba:

> [2] Akkasumas, bifa addunyaa kanaa hin fudhatinaa; garuu sammuu keessan haaromsuun jijjiiramaa; kunis akka fedhii Waaqayyoo isa gaarii, fudhatama qabu, fi guutuu ta'e maal akka ta'e qorattanii beektan isin gargaara. (Roomaa 12:2)

Kiristaanonni dhugaa Waaqayyoofi namoota tajaajiluuf ni jijjiiramu:

> [22] Isin warri garboota taatan, warra qaamaan isin abbootii isin ta'an hunda irratti, ija namaa gammachiisuuf qofa akka warra filatanii hojjettanitti osoo hin taane, garaadhaa qulqulluun, Waaqayyoof akka ta'etti ajajamaa. [23] Waanuma hojjettan hundas gara gooftotaatti osoo hin taane, gara Gooftaatti, akka waan gooftota namaaf hojjettanitti osoo hin taane, garaadhaa hojjedhaa, [24] Gooftaarraa badhaasa dhaalaa akka argattan beekaa; Kristos Gooftaa tajaajilaa jirtu. (Koloosai 3:22-24)
>
> Kanaafuu, mootummaa hin raafamne waan fudhachaa jirruuf, ayyaana qabaannee, Waaqayyoof kabajaafi sodaa Waaqayyootiin fudhatama argachuun tajaajillu haa ta'u.

Kiristaanonni dhugaa addunyaa irraa adda ta'anii jiraatu. Waan sirrii fi dogoggora ta'eef, sadarkaa Waaqayyoo kan addunyaa caalu fudhanna. Warri qajeelonni amantiidhaan jiraatu (Ibriwwota 10:38), sababni isaas bara kanatti karaa Waaqayyootiin jiraachuuf amantiin barbaachisaadha. Kiristaanonni addunyaa isaan keessa jiraatan irraa baay'ee adda akka ta'anitti ilaalamaa turan, hanga akkaataa jireenya isaanii Kakuu Haaraa keessatti "Daandii" jedhamutti waamameetti (Amal 9:2; 19:9; 24:14,22). Addunyaan ofittummaadhaan, abbaa tokkummaa Seexanaa jalatti gowwoomfamtee jiraatti, kunis "daandii Kaayin" jedhameera (Yuuda 11).

Wangeelli Mootummaa Waaqayyoo ergaa qajeelummaa, gammachuu fi nagaati (Roomaa 14:17). Dubbiin raajichaa, sirriitti yoo hubatame, nama jajjabeessa (Ilaali 1 Korintos 14:3; 1 Tesaloonikosa 4:18), keessattuu yeroo

addunyaan diigamaa jirtu (Ilaali Luqaas 21:8-36) ilaallu. Jireenyi Kiristaanummaa dhugaa badhaadhina hafuuraa fi eebba qaamaatiif geessa (Maarkos 10:29-30). Kunis sababa namoonni jireenya kana jiraatan addunyaan Mootummaa Waaqayyoo akka barbaaddu itti hubataniif keessaa isa tokkodha. Kiristaanonni ambaasaaddaroota Mootummaa Waaqayyo ti.

Kiristaanonni, addunyaa qaamaa keessa jiraannus, abdii keenya kan qaamaa osoo hin taane kan hafuuraatiif kaa'anna (Roomaa 8:5-8). "Abdii wangeelaa" qabna (Kolose 1:23). Kun waan Kiristaanonni jalqabaa hubatan, garuu warri har'a Yesuusin amanna jedhan baay'een dhugumaan hin hubanne dha.

6. Waldaaleen Kiristaanaa Giriikii-Roomaa Mootummaan barbaachisaa akka ta'e ni barsiisu, Garuu...

Waldaaleen Kiristaanaa Giriikii fi Roomaa qaamolee Mootummaa Waaqayyoo akka barsiisan ni amanu, garuu dhugumaan maal akka ta'e

hubachuuf rakkina qabu. Fakkeenyaaf, *Kaatoolik Insayikiloopiidiyaa*waa'ee mootummaa kanaa akkas barsiisa:

> Kiristoos … Sadarkaa barumsa Isaa hundatti, dhufaatii mootummaa kanaa, amala isaa garaagaraa, hiika isaa sirrii, fi karaa ittiin argamu, ijoo haasaa Isaa turan; hanga haasni Isaa "wangeela mootummaa" jedhamutti... Waaqayyolii akka "mootummaa Waaqayyoo"tti dubbachuu jalqaban; ilaali Kol., I, 13; I Tes., ii, 12; Apoc., I, 6, 9; v, 10, kkf. ...hiikni isaa Waldaan akka dhaabbata Waaqayyoo sanaatti jechuu dha … (Phaaphaasii H. Mootummaa Waaqayyoo. The Catholic Encyclopedia, Jildii VIII. 1910)

Osoo inni armaan olii "Kol., I, 13; I Tes., ii, 12; Apo., I, 6, 9; v, 10" hin agarsiisin iyyuu, yoo isaan ilaaltan, keeyyattoota kanneen keessaa tokko illee Waldaan Kiristaanaa Mootummaa Waaqayyoo ta'uu isaa hin ibsu. Isaan kan barsiisan amantiin qaban Mootummaa Waaqayyoo keessatti hirmaataa akka ta'an yookaan mootummaan sun kan Yesuus akka ta'eeti. Macaafni Qulqulluun namoonni baay'een wangeela jijjiiruu yookaan gara isa biraa, isa sobaatti garagaluu akka danda'an akeekkachiisa (Gaalatiyaa 1:3-9). Kan nama gaddisiisu, namoonni adda addaa kana raawwataniiru.

Yesuus akkana jedhee barsiise, "Ani karaa, dhugaa, fi jireenya dha. Namni tokkollee karaa koo malee gara Abbaatti hin dhufu" (Yohannis 14:6). Pheexiroos akkas jedhee barsiise, "Gara biraattiis osoo hin jiru, sababni isaas lafa jalaan maqaan biraa kan namoota gidduutti kenname kan ittiin oolchamuu qabnu hin jiru" (Hojii Warra Ergamootaa 4:12). Pheexiroos Yihudootatti, oolchuuf hundi isaanii amantaa qabaatanii qalbii diddiraanii Yesuusin fudhachuu akka qaban itti hime (Hojii Warra Ergamootaa 2:38).

Kana faallaa, Paappasiin Firaansis kan boqotan akka barsiisanitti, warri Waaqayyoo hin amanne, Yesuus malee, gocha gaariidhaan fayyuu danda'u! Akkasumas, Yihudoonni Yesuus osoo hin fudhatin fayyuu akka danda'an ni barsiisu! Dabalataanis, isaan fi warri Giriikii-Roomaa tokko tokko akka yaadanitti, seenaan Maariyaam kan Macaafa Qulqulluu keessa hin jirre wangeelaafis ta'e tokkummaa amantiiwwanii fi wal-danda'iinsaaf furtuu dha. Kan nama gaddisiisu, isaanis ta'e warri kaan barbaachisummaa Yesuus YKN Wangeela Dhugaa Mootummaa Waaqayyoo hin hubatan. Hedduun wangeelota sobaa babal'isaa jiru.

Namoonni baay'een ijaan arguun deemuufi addunyaa irratti amanuu barbaadu. Kakuun Haaraan Kiristaanonni gara oliitti akka ilaalan barsiisa:

> [2] Yaada keessan wantoota samii irratti qabaadhaa, kan lafaa irratti miti. (Koloosai 3:2)
>
> [7] Nutis amantiidhaan deemna malee, mul'annoodhaan miti. (2 Korintos 5:7)

Haa ta'u malee, Phaaphaasiin Piyuus XI bu'uuraan akka mul'ata waldaa isaatti hordofanii jiraachuuf barsiisaniiru:

> ... Waldaan Kaatolikii ... mootummaa Kiristoos lafa irratti dha. (encikiliikaa Piyuus kan *Quas Primas*).

Marsariitiin *CatholicBible101* akkas jechuun ibsa, "Mootummaan Waaqayyoo bara 33 Dh.K.B. (Dh.Kr.B.)tti, bifa Waldaa Isaa kan Pheexiroon durfamuun...Waldaa Kaatolikii ta'een, Yesuus Kiristoosiin lafa irratti hundeeffame." Haa ta'u malee, Mootummaan Waaqayyoo kan bara kumaa as hin jiru, akkasumas Waldaa Roomaa miti. Yeroo dhufu, lafa irratti ta'a. Waldaan Waaqayyoo dhugaan "furtuuwwan mootummaa" qabaattus (Maatewos 16:19), warri waldaan tokko mootummaa Waaqayyoo dha jedhan "furtuu beekumsaa fudhataniiru" (Luqaas 11:52).

Waldaan Kiristaanaa Roomaa Mootummaa Waaqayyoo kan lafa irraa kan bara kumaa dhiyootti dhufu jedhuu cimaatti waan mormuuf, akka bu'uuraatti "barumsa Antikiristoos" isa qofa kan *Kataakizimii Waldaa Kaatoolikii* isa ofiisaa keessatti tarreeffameedha:

> **676** Goccichi Antikiristoos, abdii Masiihii kan dhuma seenaatti murtii dhumaatiin qofa milkaa'uu danda'u, seenaa keessatti milkeessuun ni danda'ama jedhamee yeroo hundumaa himamu, gowwoomsaan isaa addunyaa keessatti bocni isaa mul'achuu jalqaba. Waldaan Kiristaanaa, soba mootummaa dhufuu kana kan maqaa 'millenarianism' jedhamuun beeksifamu, bifa isaa fooyya'e illee dhiisteetti… (Kataakizimii Waldaa Kaatoolikii. Imprimatur Potest +Joseph Cardinal Ratzinger. Doubleday, NY 1995, fuula 194)

Kan nama gaddisiisu, warri ejjennoo kana waliin walii galan dhuma irratti Wangeela Mootummaa Waaqayyoo lallabuun rakkoo guddaa keessa seenu. Gariin warra lallabu sana irratti tarkaanfii hamaa ni fudhatu (Daani'eel 7:25; 11:30-36). Garuu, akka ati yaaddutti, warri hundi Yesuusin Gooftaa jedhanii amanan mootummaa keessa hin jiraatanuu? Lakki, hin jiraatan. Waan Yesuus jedhe ilaali:

> [21] "Namni hundi isa anaan, 'Gooftaa, Gooftaa' jedhu, mootummaa samii keessa hin seenu; garuu inni fedhii Abbaa koo isa samii keessa jiru raawwatu qofa. [22] Guyyaa sana baay'een, 'Ya Gooftaa, ya Gooftaa, maqaa Keetiin hin raagannee, maqaa Keetiin dayimoonota hin baafannee, maqaa Keetiinis dinqiiwwan hedduu hin hojjenne?' ni jedhu. [23] Yeroo sana, 'Ani gonkumaa isin hin beeku; narraa bahaa, isin warra seera cabdanii!' jedheen isaanitti nan hima. (Maatewos 7:21-23)

Apostoliin Phaawulos yeroo isaa keessatti "icciitiin seera-dhabdummaa" "hojii irra oolaa akka ture" (2 Tesaloonikiya 2:7) ibseera. Seera-dhabdummaan kun akkasumas waan yeroo dhumaatti Macaafni Qulqulluun akka irraa of eeggannu itti akeekkachiisu kan "Icciitii, Baabilonii Guddittii" jedhamu wajjin walqabata (Ifa 17:3-5).

"Iccitiin seera dhabdummaa" Kiristaanota of-jedhanii kanneen Seera Ajajoota Kurnan Waaqayyoo eeguuf carraaquun isaan hin barbaachisu jedhanii amanan, fi/yookiin seera kanaaf sababoonni fudhatamoon hedduun akka jiran, fi/yookiin seera Waaqayyoo cabsuuf kaffaltiin qabsiisaa fudhatama qabu akka jiru amanan wajjin walqabata. Kanaafuu, yeroo isaan bifa seera Waaqayyoo qabna jedhanii yaadanitti, isaan bifa Kiristaanummaa kan Yesuus yookiin Ergamoota Isaa seera qabeessa ta'ee fudhatan hin hordofan.

Warri Kiristaanummaa himatan hedduun akkuma Faarisiiwwan ajajoota Waaqayyoo cabsan, garuu aadaan isaanii kana fudhatama akka qabu taasisa jedhanii himatan sana fakkaatu—Yesuus ilaalcha akkasii kana balaaleffateera (Maatewos 15:3-9)! Yisaayas akkasumas warri Waaqayyoof of kennu jedhan seera Isaa akka morman akeekkachiiseera (Yisaayyaas 30:9). Kan nama gaddisiisu, mormiin seeraan alaa kun hanga har'aatti wanta nuti arginuudha.

Iccitiin biraa kan mul'atu, Waldaan Kiristaanaa Roomaa ajandaawwan ishee waraanaawaa kan waldaalee kiristaanaa tokkumsiisuu fi amantiiwwan gidduu jiran, nagaa fi biyyattiin lafa irratti mootummaa Waaqayyoo kan kitaaba Qulqulluu hin hordofne akka fidan amantuu isheeti. Barreeffamni Qulqulluun tokkummaa waldaalee kiristaanaa kan dhufu, kan waggoota muraasaaf milkaa'aa akka ta'u barsiisu irraa akeekkachiisa (hubachiisa: hiikkaan *Macaafa Qulqulluu Yerusaalem Haaraa*, kan Kaatoolikii Roomaatiin mirkanaa'e, agarsiifameera):

> [4] Uumamni humna isaa waan isaaf kenneef, ejjitii sana dura of laaffisan; uumama sana duraas of laaffisanii, 'Eenyutu uumama kana waliin madaala? Eenyutu isa loluu danda'a?' [5] Bineensichaaf hayyamameef, of jajaa fi arrabsoo isaa dubbachuuf, akkasumas ji'oota afurtamii lamaaf hojii raawwachuuf; [6] arrabsoo isaa Waaqayyo irratti, maqaa isaa, Dunkaana isaa isa samii fi warra achitti baqatan hundumaa irratti dubbate. [7] Qulqulluuwwan irratti waraana akka gaggeessuufi isaan akka injifatuuf eeyyamameef; sanyii, ummata, afaan fi biyya hundarrattis aangoo kennameef; [8] ummanni addunyaa hundis isa ni sagaddu; jechuunis, nama hundumaa kan erga addunyaan hundeeffamtee kaasee maqaan isaa kitaaba jireenyaa Ilmoo hoolaa aarsaa ta'e sana keessatti hin barreeffamne. [9] Namni dhaga'uu danda'u hundi haa dhaga'u: [10] Warri booji'amaniif booji'amuu; warri seefiin du'aniif seefiin du'a. Kanaaf qulqulluun obsaa fi amantii qabaachuu qabu. (Mul'ata 13:4-10, NJB)

Macaafni Qulqulluun tokkummaa Baabilonii yeroo dhumaatiif ni akeekkachiisa:

> [1] Ergamoota torban kanneen saaniiwwan torban qaban keessaa tokko gara koo dhufee akkana jedhe, 'Asi koti, adabbii sharmuxaa guddoo bishaan heddummaatti teessoo qabdu sana si agarsiisuuf, [2] ishee moototni lafaa hundi itti sharmuxaa ta'an, fi kan ummata addunyaa hunda wayinii sharmuxummaa isheetiin machisiiste sana si agarsiisuuf.' [3] Inni hafuuraan gara lafa daggalaatti na fudhate, achittis dubartii bineensa diimaa dhiiga fakkaatu kan mataa torbaa fi gombisa kudhan qabu, kan maqaa kaffalaa ta'e

guutuu qaama isaa irratti barreeffame yaabbatte arge. [4] Dubartittiin uffata bifa daamuu fi diimaa dhiiga fakkaatu uffattee, warqee, dhagaa gatiigaa fi luuluudhaan ni calaqqistu turte; gomboo warqee kan daadhii wayinii araada ishee kan jibbisiisaa ta'een guutame qabattee turte; [5] **madaa isheerratti maqaan tokko, maqaa icciitii barreeffame: 'Baabiloonii Guddittii, haadha sharmuxoota hundaafi gochoota xuraawaa lafa irra jiran hundaa**.' [6] Akkan arge, dhiiga qulqulluuwwaniitiin, dhiiga wareegamtoota Yesuusiinis machooftetti; yeroon ishee argu garuu guutummaatti na ajaa'ibsiise. (Mul'ata 17:1-6, NJB)

[9] Kun ogummaa gaaffi. **Mataawwan torban sun gaarreen torbanidha**, kan dubartiin sun irra taa'utti . . . [18] Dubartiin ati argite sun **magaalaa guddoo** kan mootota lafa irra jiran hunda irratti aangoo qabduudha. (Mul'ata 17:9,18, NJB)

[1] Kana booda, ergamaa biraa samii irraa gadi bu'u argeen, aangoo guddaa isaaf kenname qaba ture; laftis ifa isaa tiin ifte. [2] Sagalee isaa olkaasee akkas jedhee iyye, 'Baabiloonin kufte, **Baabiloonin Guddittiin** kufte, iddoo shayitootaa fi mana jireenyaa hafuura hamaa hundumaafi simbirroo xuraawaa fi jibbisiisaa taateetti jijjiiramte. [3] Saboonni hundinuu wayinii ejja ishee irraa dhuganiiru; mootichi lafaa hundi ishee wajjin ejja'eera, daldalichi hundis ejja isheetiin sooratee badhaadheera.' [4] Sagaleen biraa samii irraa dhaga'ame; '**Ummaako, ishee keessaa ba'aa, akka yakka ishee keessaa hirmaattanii fi dhibee walfakkaataa hin fudhanneef**. [5] Cubbuun ishee samii irra ga'eera, Waaqayyo immoo yakka ishee yaada keessa galcheera: akkuma isheen warra kaanitti goote, isheedhaafis akkasuma godhaa. [6] Akka isheen baay'iste, dachaan isheedhaaf kaffalamuu qaba. Koobii makoo ishee kan dachaa cimaa ta'e ni dhugdi. [7] Qunxurroo fi bashannanni ishee hundi adabbiidhaan yookaan gidiraadhaan deebifamaaf. Ani mootittii ta'ee teesseera, jettee yaaddi; ani dubartii abbaan manaa irraa du'e miti, gadda matumaa hin beeku. [8] Kanaaf, guyyaa tokkotti, balaawwan isheerratti bu'u: dhukkuba, boo'isaa fi beela. Hanga lafaatti gubamti. Waaqayyo Gooftaan ishee itti murteesse jabaadha.' [9] 'Mootonni lafaa ishee wajjin firoo ta'anii fi ishee wajjin

bashannana saal-qabeessa raawwatan, isheedhaaf ni gaddan, ni booyu. Isaan yeroo isheen gubattu aara ishee argan, (Waa'ee Ifa 18:1-9, NJB)

Kitaaba Zaakariyaa keessatti, Macaafni Qulqulluun waa'ee Baabiloon dhufuutiin akeekkachiisa, akkasumas tokkummaan sirriin hanga Yesuus deebi'ee dhufutti akka hin jiraanne agarsiisa:

> [10] Egaa! Egaa! Biyya kaabaa irraa baqadhaa -- akkas jedha Yahayyaan -- sababni isaas isin bubbee samii afuriitti facaaseera -- akkas jedha Yahayyaan.[11] Egaa! Baqadhu, **Saayoon, ishee intala Baabilonii wajjin jiraattu!**
>
> [12] Waaqayyo Raayyaa Saboothoo akkana jedha, ulfina isaatu ergeef
>
> waa'ee saboota isin saameen, 'Namni isin tuqu, ija koo isa mirgaa tuqaadha. [13] Amma ilaalaa, harka koo isaan irratti nan raasa, isaanis warra isaan garboomsanumaaniin ni saami'u.' Yeroo sana Waaqayyo Sebaawot na erge akka ta'e ni beektu! [14] Weeddi, gammadi, intala Siyooni, sababni isaas amma gidduu keessan jiraachuuf nan dhufa - Waaqayyo akkas jedha! [15] Guyyaa sana sabootni hedduun gara Waaqayyootti ni deebi'u. Eeyyee, ummata isaa ni ta'u, gidduu keessanis ni jiraatu. Yeroo sana Waaqayyo Sebaawot gara keessaniitti na erge akka ta'e ni beektu! [16] Yahweh kutaa isaa kan Biyya Qulqulluu keessaa ta'e Yihuudhaan ni fudhata, Yerusaalemis irra deebi'ee filannoo isaa taasisa. (Zakariyaas 2:10-16, NJB; hubachiisa: barreeffama KJV/NKJV keessatti keeyyattoonni kun Zakariyaas 2:6-12 jedhamuun tarreeffamaniiru)

Walta'iinsi dhimmoota murtaa'oo keessatti gaarii ta'uu danda'us, adeemsi tokkummaa amantiiwwanii fi wal-fala amantii kan Dhaabbanni Mootummoota Gamtoomanii, Vaatikaan, Pirootestaantiin hedduun, fi geggeessitoonni Ortodoksii Bahaa jajjabeessaa jiran, ifatti Macaafa Qulqulluudhaan balaaleffatamaniiru, akkasumas jajjabeeffamuu hin qaban. Yesuus warra isa hordofuu *madaalan* kan "hedduu gowwoomsan" jettee akeekkachiiseera (Maatewos 24:4-5). Waldaan amantiiwwanii tokkoomsuuf hojjetamu hedduun, banaa mallattoo isa jalqabaa kan

Mul'ata 6:1-2, kan "farda adii yaabbataa" jedhamuunis beekamu (inni Yesuus miti) fi sharmuxaa Mul'ata 17 wajjin walqabata.

Akkuma Zekariyaa, Ergamichi Phaawulosis tokkummaan amantii dhugaan hanga Yesuus deebi'utti akka hin dhufne barsiiseera:

> hamma hundi keenya amantii fi beekumsa Ilma Waaqayyootiin tokkummaatti geenyuu fi Nama guutuu, kan guutummaatti guutinsa Kiristoos mataa isaatiin bilchaate, taanuu. (Efesoon 4:13, NJB)

Warri tokkummaan kun deebii Yesuus dura dhufa jedhanii amanan dogoggora irra jiru. Dhugumatti, yeroo Yesuus deebi'u, tokkummaa saba warra Isa mormuuf walitti qabaman balleessuuf dirqama qaba:

> 11:15 Sana malaakichi torbaffaan bilbila isaa yeroo afuufu, sagaleen samii keessaa iyyaa, 'Mootummaan addunyaa mootummaa Gooftaa keenyaa fi Kiristoos isaa ta'eera, innis bara baraan mootummaa ni taasisa' jedhu dhaga'ame. 16 Jaarsi digdamii afur, kanneen fuuldura Waaqayyoo teessoo irra taa'an, lafa irra of jilbeenfachuun, mataa isaanii lafaatti rukutuun Waaqayyoon 17 jechoota kanaan isa waaqeffatan, 'Waaqayyo Gooftaa Aangoo Hundumaa Qabdu, kan jirtu, kan turte, aangoo kee isa guddaa fudhattee mootummaa kee jalqabuu keetiif si galateeffanna. 18 Saboonni iyyaniiru, amma garuu yeroon gatii baasuu keetii, kan warri du'an itti murtaa'anii, kan tajaajiltoota kee namoota raajichaa, qulqulluuwwanii fi warra maqaa kee sodaatan, xixiqqaa fi guguddaan walqixa badhaafaman ga'eera. Yeroon warra lafa balleessan balleessuufis ga'eera.' (Mul'ata 11:15-18, NJB)

> 19:6 Ani sagalee tuuta guddaa, kan akka sagalee galaanaa yookaan dambalii guddaa dhaga'amu, deebisaa, 'Aalleeluuwaa! Mootummaan Gooftaa Waaqayyo keenya kan Qabduu Hundaa jalqabeera; . . . 19 Sana booda bineensa sana, mootota lafaa hundiifi waraana isaanii wajjin, Farcamaa fi waraana isaa loluuf walitti qabamanii arge. 20 Garuu bineensi sun, akkasumas raajicha sobaa isa bineensa sanaaf dinqii hojjetee, isaaniin warra mallattoo bineensichaa fudhatanii fi warra siidaa isaatiif sagadan

gowwoomse, waliin booji'ame. Lamaan isaanii lubbuun gara haroo ibiddaa kan salfarii gubatuutti darbataman. [21] Warri hafan hundi seefii Farcamaa isa afaan isaa keessaa ba'een ajjeefaman, simbirroonnis hundi foon isaaniitiin quufan . . . [20:4] Sana booda teessoowwan arge, isaan irrattis taa'an; aangoon murtii kennuus isaaniif kenname. An lubbuu warra Yesuusuf dhugaa ba'anii fi waan Waaqayyoo lallabaniif mormi irraa murame hundaa, akkasumas warra bineensa sana yookaan siidaa isaatiif sagaduu didanii fi mallattoo addaa adda isaanii irraa yookaan harka isaanii irra fudhachuu didan arge; isaan deebi'anii lubbuun jiraatan, Kiristoosiin waliinis waggaa kumaaf mootaniiru. (Mul'ata 19:6,19-21; 20:4, NJB)

Hubadhaa, Yesuus waraana addunyaa isa irratti tokkoman balleessuu qaba. Sana booda Inni fi qulqulluunni du'aa ka'an kan jalqabaa ni mo'u. Yeroo sanatti tokkummaan amantii sirriin ni jiraata. Waan nama gaddisiisu, akkuma Ergamni Phaawulos akeekkachiise (2 Korintos 11:14-15), namoonni baay'een tajaajiltoota sobaa kanneen gaarii fakkaatan garuu hin taane ni dhaggeeffatu. Otoo namoonni baay'een dhugumaan Kitaaba Qulqulluu fi wangeela Mootummaa Waaqayyoo hubatan, yeroo Deebii Isaa namoonni muraasni Yesuus irratti ni lolu turan.

7. Maaliif Mootummaa Waaqayyoo?

Namoonni akka baay'ee qaroo taaneetti yaaduu jaallannus, hubannoon keenya daangaa qaba, garuu kan Waaqayyoo "daangaa hin qabu" (Faarfannaa 147:5).

Kanaaf, pilaaneetii kana sirreessuuf harka Waaqayyoo ni barbaachisa.

Namoonni baay'een Waaqayyo *tti* amananis, irra jireessi namootaa waan Inni jedhu gochuufii akka Inni dhugaan ajajutti jiraachuuf fedhii hin qaban. Kan armaan gadii hubadhaa:

> Ilmaan namootaa, Wanti gaariin maal akka ta'e isinitti agarsiiseera; Wanti Waaqayyo isin irraa barbaadu hoo maaliidha? Haqa hojjechuu, araara jaallachuu, fi Waaqayyo keessan wajjin gad of qabuun deemuu qofa mitii? (Miikaa 6:8)

Waaqayyoo wajjin gad of qabuun deemuun wanta ilmi namaa dhugumaan gochuuf fedhii qabaate miti. Yeroo Aadamii fi Haawaa irraa eegalee (Uumama 3:1-6), namoonni ajajoota Isaa (Ba'uu 20:3-17) osoo jiruu, Waaqayyoon caalaa ofii isaanii fi wantoota dursa kennaniif hirkachuu filataniiru.

Kitaabni Fakkeenyotaa akkana jedhee barsiisa:

> 5 Guutummaa onnee keetiin Waaqayyoof amani, Hubannoo ofii keetii irrattis hin hirkatiin; 6 Karaa kee hundatti isa beekii, Innis daandii kee ni qajeelcha. 7 Ija ofii keetiin ogeessa of hin taasisiin; Waaqayyoof sodaadhu, hamaas irraa fagaadhu. (Misaalota 3:5-7)

Haa ta'u malee, namoonni baay'een guutummaa onnee isaaniitiin Waaqayyo irratti dhugaan hin amanan yookaan Inni tarkaanfii isaanii akka qajeelchu hin eegan. Baay'een wanta Waaqayyo barbaadu akka raawwatan jedhu, garuu hin raawwatan. Ilmi namootaa Seexanaan gowwoomfameera (Waaqayyoon Mul'ate 12:9) akkasumas fedhiiwwan addunyaa fi 'kibba jireenyaa'tiin kufaateera (1 Yohannis 2:16).

Kanaafuu, baay'een isaanii ofuma isaaniitiin aadaa amantaa fi mootummoota amantii irraa bilisa ta'an uumaniiru, sababni isaas waan hundumaa caalaa akka beekanitti yaadu. Haa ta'u malee, hin beekan (Ijeremiyaa 10:23 ilaali) akkasumas irra caalaan isaanii dhugaan hin qalbifatan.

Kanaafuu ilmi namaa Mootummaa Waaqayyoo isa barbaachisa (Mata Waaqayyoo 24:21-22 ilaali).

Gammachuuwwan yaada keessa galchaa

Ibsawwan tartiibaan Yesuus kenne keessaa kanneen baay'ee beekamoo ta'an eebbaawwanidha, isaanis *Lallaba Gaara* isaa irratti kenne.

Waan inni dubbate keessaa muraasa hubadhaa:

> [3] "Warri hafuuraan hiyyeessota ta'an gammadaniiru, sababni isaas Mootummaan samii kan isaaniiti. [4] Warri gaddan ni eebbifamu, sababni isaas ni jajjabeeffamu. [5] Warri gad-of-deebisan ni eebbifamu, sababni isaas lafa ni dhaalu. [6] Warri haqaaf beeloofanii fi dheentan ni eebbifamu, sababni isaas ni guutamu. [7] Warri araara qaban ni eebbifamu, sababni isaas araara ni argatu. [8] Warri onnee qulqulluu ta'an ni eebbifamu, isaan Waaqayyoon ni argu. [9] Warri nagaa uuman ni eebbifamu, isaan ijoollee Waaqayyootti waamamu. [10] Warri sababa qajeelummaatiif ari'aman ni eebbifamu, mootummaan samii kan isaaniiti. (Maatewos 5:3-10)

Waadaawwan eebbanamoon kun kan guutaman Mootummaa Waaqayyooti keessatti (Mk. 4:30-31 ilaali), kan Maatewos yeroo baay'ee Mootummaa samii jedhee waamu (Mt. 13:31 ilaali) keessatti. Mootummaa Waaqayyooti keessatti waadaan warri gad-of-deebisaniif lafa dhaalanuu fi warri qulqulluudhaan Waaqayyoon arguuf jedhu ni guutama. Waa'ee eebba Mootummaa Waaqayyooti keessatti argamu kanaaf oduu gaarii eeggadhaa!

Karaawwan Waaqayyoo sirriidha

Dhugaan jiru, Waaqayyo jaalala dha (1 Yohannis 4:8,16) akkasumas Waaqayyo ofittummaa hin qabu. Seeronni Waaqayyoo jaalala Waaqayyoo fi jaalala ollaatti qabnu agarsiisu (Maarkos 12:29-31; Yaaqoob 2:8-11). Karaan addunyaa ofittummaa kan qabu yoo ta'u, du'atti geessa (Roomaa 8:6).

Hubadhaa, Macaafni Qulqulluun Kiristaanonni dhugaa ajajoota eeguu isaanii ni agarsiisa:

> [1] Namni kamiyyuu Yesuus Kiristoos akka ta'e kan amanu Waaqarraa dhalata, akkasumas nama isa dhalche jaallatu hundi nama isa irraa dhalate ni jaallata. [2] Waan kanaatiin ijoollee Waaqayyoo akka jaallannu beekna, yoo Waaqayyoon jaallannee

ajajoota Isaa eegne. [3] Jaalalli Waaqayyo kana: ajajoota Isaa eeguu dha. Ajajoonni Isaa immoo ulfaataa miti. (1 Yohannis 5:1-3)

"Ajajni Waaqayyoo hundi qajeelummaadha" (Faarfannaa 119:172). Daandiin isaa qulqulluudha (1 Timaatewos 1:15). Kan nama gaddisiisu, namoonni baay'een bifa adda addaa "seera dhabdummaa" fudhataniiru, akkasumas Yesuus seera yookaan waaqa-raawwattoota balleessuuf osoo hin taane, garuu hiika isaanii isa dhugaa ibsuudhaan fi yaada namoonni baay'een qaban irra darbee bal'isuudhaan guutuuf akka dhufe hin hubatan (Maatewos 5:17). Yesuus akkana jechuun barsiise, "nama isaan raawwatuufi barsiisu kamiyyuu, Mootummaa samii keessatti guddaa jedhamee waamama" (Maatewos 5:19) (jechoonni 'Mootummaa Waaqayyoo' fi 'mootummaa samii' wal bakka bu'u).

Macaafni Qulqulluun amantiin gocha malee du'a akka ta'e barsiisa (Yaaqoob 2:17). Hedduun Yesuus akka hordofan himatu, garuu dhugumaan barsiisa Isaa hin amanan (Maatewos 7:21-23) akkasumas akka gochuu qabanitti Isaan hin fakkeenyan (ilaali 1 Qorontoos 11:1). "Cubbuun seera cabsuudha" (1 Yohannis 3:4, KJV) akkasumas hundi keenya cubbuu hojjenneerra (Roomaa 3:23). Haa ta'u malee, Macaafni Qulqulluun akka Waaqayyo dhugumaan nama hundaaf karoora qabu agarsiisa (Mata Hojii 3:6 ilaali), kanaafuu garaan gaariin murtii ni mo'ata (Yaaqoob 2:13).

Furmaanni namootaa, karaa Waaqayyoo irraa adda ta'e, hin hojjetu. Mootummaa warra kuma-waggaa keessatti, Yesuus "ulaa sibiilaa"n ni bulcha (Mul'ata 19:15), namoonnis karaa Waaqayyoo jiraatu waan ta'eef gaariinis ni mo'ata. Rakkooleen addunyaa HUNDI kan jiran sababni isaas hawaasni addunyaa kanaa Waaqayyoofi seera Isaa ajajamuu diduu isaaniiti. Seenaan akka agarsiisutti, ilmi namootaa rakkoolee hawaasaa furuuf dandeettii hin qabu:

[6] Yaada qaamaa qabaachuun du'a, yaada hafuuraa qabaachuun garuu jireenyaafi nagaadha. [7] Sababni isaas, yaadni qaamaa Waaqayyoon diinummaadha; seera Waaqayyootiif hin bulu, dhugumatti buluus hin danda'u. [8] Kanaafuu, warri qaama keessa jiran Waaqayyoo gammachiisuu hin danda'an. (Roomaa 8:6-8)

Kiristaanonni waan hafuuraa irratti xiyyeeffachuu qabu, amala dhuunfaa keenya dadhabaa ta'us, bara kanatti erga qalbifamuu fi cuuphamuun booda Hafuurri Waaqayyoo kana gochuuf isaan dandeessisa (Roomaa 8:9):

> [26] Obboloota koo, waamicha keessan ilaalaa; warri ogummaa qaamaa qaban baay'een, warri jabaan baay'een, warri qabeenyi baay'een hin waamamne. [27] Garuu Waaqayyo warra addunyaa keessaa gowwoota ta'an filate, warra ogeeyyii qaaneessuuf; Waaqayyo immoo warra addunyaa keessaa dadhaboo ta'an filate, warra jabaa qaaneessuuf; [28] Waan addunyaa gadi aanaa fi waan tuffatamaa ta'an, akkasumas waan hin jirre, waan jiran duwwaa gochuuf Waaqayyo filateera, [29] akka jireessi kamiyyuu fuula Isaa duratti hin jabbanneef. [30] Isin garuu isa irraa kan Kiristoos Yesuus keessa jirtan; inni immoo nuuf ogummaa, qajeelummaa, qulqulluu ta'uu fi af-baafannaa Waaqayyoo irraa ta'e. [31] Akkuma barreeffaman, "Namni of jaju yoo jiraate, Waaqayyoon haa jaju." (1 Qorontoos 1:26-31)

Kiristaanonni karoora Waaqayyootiin boonuu qabu! Amma amantiidhaan deemna (2 Korintos 5:7), gara oliitti ilaalla (Koloseos 3:2) amantiidhaanis (Ibree 11:6). Ajajoota Waaqayyoo eeguu keenyaaf ni eebbifamna (Mul'ata 22:14).

Maaliif Wangeelli Mootummaa Waaqayyoo?

Warri Pirootestaantii yeroo tokko Yesuusin akka fayyisaatti fudhatan, Mootummaa Waaqayyoo barbaadaniiru jedhanii yaaduu amaleeffatu. Kaatoolikoonni Roomaa warri cuuphamanii, daa'imummaatti illee, akka mootummaa isaatti waldaa isaanii seenaniitti amanu. Kaatoolikoonni Roomaa fi Istaapphii Bahaa, saakiraamentota fi kkf.tiin mootummaa Waaqayyoo barbaadaa akka jiran yaaduu amaleeffatu. Kiristaanonni cuuphamuu qaban illee, Kiristaanonni Giriik-Roomaa-Pirootestaantii rakkoolee ilmaan namootaa furuuf addunyaatti ilaaluu amaleeffatu. Isaan xiyyeeffannaa lafa qabaachuu amaleeffatu (Mata duree 8:6-8 waliin wal bira qabi).

Jalqaba Mootummaa Waaqayyoo barbaaduun (Maatewos 6:33) Kiristaanotaaf kaayyoo jireenya guutuu ta'uu qaba. Kaayyoon kun

furmaataaf addunyaatti osoo hin taane, gara Waaqayyoofi daandiiwwan Isaa ilaaluudha. Wangeelli Mootummaa Waaqayyoo jireenya keenya ni jijjiira.

Macaafni Qulqulluun Kiristaanonni Yesuus wajjin akka mo'atan ni dubbata, garuu kun hiikni isaa Kiristaanonni dhugaan dhugumaan magaalota akka bulchan ta'uu isaa ni hubattuurtuu? Yesuus akkas jedhee barsiise:

> [12] Nama qabeenya guddaa qabu tokko mootummaa fudhachuuf biyya fagoo deeme, achiis deebi'uuf. [13] Kanaafuu, garboota isaa kudhan waamee, maayinaa kudhan isaaniif kenne, akkasis, 'Hanga ani dhufutti daldala godhaa,' jedheen. [14] Lammiileen magaalaa isaa garuu isa jibban, ergamoota duukaa isaa ergan, akkas jedhan, 'Namni kun mootii nu ta'ee akka hin taane barbaanna.'
>
> [15] "Akkasumas yeroo inni deebi'e, erga fudhatee
>
> mootummaa, sana booda tajaajiltoota warra maallaqa sana kennameef waamanii, tokkoon tokkoon isaanii daldalaan meeqa akka argatan akka beekuuf ajaje. [16] Sana booda inni jalqabaa dhufee, 'Gooftaa, miinaan kee miinaa kudhan buuseera' jedhe. [17] Innis isaatti, 'Toleera, jaaloo gaarii; waan xiqqoo irratti amanamamaa waan turteef, magaalaawwan kudhan irratti aangoo qabaatti' jedhe. [18] Isa lammaffaanis dhufee, 'Gooftaa, miinaan kee miinaa shan buuseera,' jedhe. [19] Akkasumas isaaf, 'Atis magaalota shan irratti aangoo qabaatti' jedhe. (Luqaas 19:12-19)

Waan amma qabdan xiqqaa irratti amanamtoota ta'aa. Kiristaanonni carraa magaalota dhugaa mootummaa dhugaa keessatti bulchuu ni argatu. Yesuus akkasumas akkas jedhe, "Badhaasni koo anaa wajjin jira, nama hundumaaf akka hojii isaatti kennuuf" (Mul'ata 22:12). Waaqayyo warra dhugaan Itti deebii kennaniif karoora (Iyyoob 14:15) fi iddoo (Yohannis 14:2) qaba (Yohannis 6:44; Mul'ata 17:14). Mootummaan Waaqayyoo dhugaa dha, atis kutaa isaa ta'uu dandeessa!

Jalqaba bara 2016tti, barruun *Saayinsii* jedhamu mata duree "Humna Ummataa" jedhuun barruu tokko maxxanse; barruun kunis qaroominni nam-tolchee fi hirmaannaan uummataa "rakkoolee hamoo" ilmaan

namootaa mudatan furuu akka danda'an agarsiisa ture. Haa ta'u malee, barruun sun hammam akka hamoo ta'e hubachuu hin dandeenye, akkamitti akka furuun hafee. Boodarra dhufuun sagantaalee qaroomina nam-tolchee dhugumatti rakkoolee addunyaa hin furre.

Wal-tumsa, karaa dhugaa Waaqayyoo hordofuu dhiisuun, jaarraa 21ffaa keessatti akkuma bara Badiisa Guddaa booda ilmaan namootaa wal ta'anii Tuulaa Baabiloon kan kufan ijaaruuf yaalan sanaatti kufaatiif murtaa'aadha (Uumama 11:1-9).

Rakkooleen addunyaa, iddoowwan akka Baha Giddugaleessaa keessatti (bu'aa yeroo gabaabaa eegamu jiraatus, fkn. Daani'eel 9:27a; 1 Tesaloonikosaa 5:3), namootaan hin furaman—nagaa Mootummaa Waaqayyoo nu barbaachisa (Roomaa 14:17).

Rakkooleen shororkeessummaa idil-addunyaa, bu'aa eegamu argisiisanii, warra Dhaabbata Mootummoota Gamtooman keessatti gowwoomfamaniin hin furaman (Mata duree ilaali Ezekiyel 21:12) — gammachuu fi jajjabina Mootummaa Waaqayyoo nu barbaachisa.

Rakkooleen naannoo tumsa idil-addunyaatiin hin furaman, sababni isaas saboonni addunyaa lafa barbadeessuuf gargaaru (Mul'ata 11:18), garuu Mootummaa Waaqayyooti furamu.

Rakkooleen amala saalaa gadhee, ulfa baasuu, fi qaama namaa gurguruu USA'n hin furamne (ilaali Ifa 18:13), garuu Mootummaa Waaqayyootiin ni furamu.

Liqaan guddaan USA, UK, fi biyyoota biroo hedduun qaban, waliigaltee idil-addunyaatiin hin furamu, garuu dhuma irratti (erga akka Habakkuk 2:6-8tti barbadeeffamee booda) Mootummaa Waaqayyootiin ni furama.

Wallaalummaan fi barnoota dogoggoraa Dhaabbata Mootummoota Gamtoomaniin hin furatamu—Mootummaa Waaqayyoo nu barbaachisa. Walitti bu'iinsi amantii sochii amantiiwwan hundaa walitti fidu kamiyyuu kan Yesuus isa dhugaa kan Macaafa Qulqulluu keessaa ala fayyina irratti waliigaluun dhugumaan hin furatamu. Cubbuun addunyaa keessatti RAKKOO isa ijoo dha, kanaafis aarsaa Yesuus fi deebi'uu Isaa gara Mootummaa Waaqayyootti nu barbaachisa. Saayinsiin yaalaa ammayyaa

fayyaa namaatiif deebii hunda hin qabu—Mootummaa Waaqayyoo nu barbaachisa.

Rakkooleen beelaa uumamoota sanyiin isaanii jijjiirameen hin furaman; kunniin sababa oomishni qamadii guddaan kufuu danda'uutiin kutaa addunyaa tokko tokko balaa beelaatiif saaxilaa jiru—Mootummaa Waaqayyootti nu barbaachisa.

Hiyyummaan guddaan kutaa Afrikaa, Eeshiyaa fi bakkeewwan biroo keessatti mul'atu, yeroof 'Baabiloonii' yeroo dhumaa irraa fayyadama argatus (Ilaalii Waaqayyo 18:1-19), rakkoo hiyyummaa hin furre—Mootummaa Waaqayyootu nu barbaachisa. Yaadni, Yesuus malee, ilmaan namootaa 'bara ammaa hamaa' kana keessatti jireenya guutuu (utopia) fiduu danda'u jedhu wangeela sobaati (Gaalatiyaa 1:3-10). Mootummaa Waaqayyoo nu barbaachisa.

Sadarkaan bara kumaa Mootummaa Waaqayyoo mootummaa dhugaa lafa irratti hundeeffamuudha. Seera jaalalaa Waaqayyoo fi Waaqa jaalala qabu akka hogganaa godhatee kan hundeeffamu ta'a. Qulqulluunni Kiristoosiin waliin waggaa kumaaf ni mootuu (Mul'ata 5:10; 20:4-6). Mootummaan kun warra dhugaan Waldaa Waaqayyoo keessa jiran ni dabalata, garuu barreeffamni qulqulluun tokkollee Mootummaan Waaqayyoo dhugumaan Waldaa (Kaatoolikii Roomaa yookaan kan biraa) ta'uu isaa hin ibsu. Waldaan Roomaa barsiisa bara kumaa kana mormiteetti, boodarra yeroo gara xumuraatti dhiyaannu ergaa wangeelaa Macaafa Qulqulluu caalaatti humnaan ni mormiti. Kun miidiyaa keessatti xiyyeeffannaa guddaa argachuu danda'a, kunis Maatewos 24:14 guutuuf gargaaruu danda'a.

Sadarkaa isaa isa dhumaatti, Mootummaan Waaqayyoo "Yerusaalem Haaraa, kan samii irraa Waaqayyo biraa gadi buutu" (Mul'ata 21:2) of keessatti qabata, babal'inni isaas daangaa hin qabu. Amma booda haqa-dhabummaan, gaddis, du'nis hin jiraatan.

Wangeela Mootummaa Waaqayyoo lallabuunii fi hubachuun mata duree Baibilii keessatti baay'ee barbaachisaa ta'edha. Barreessitoonni Kakuu Moofaa waa'ee isaa barsiisaniiru. Yesuus, Phaawulos, fi Yohannis waa'ee isaa barsiisaniiru. Lallabni Kiristaanaa inni durii kan Kakuu Haaraa ala turuun argame illee waa'ee isaa barsiiseera. Hoggantoonni Kiristaanaa

jaarraa lammaffaa jalqabaa, kan akka Poolikaarpii fi Meelitoos, waa'ee isaa barsiisaniiru. Nuti Waldaa Kiristaanaa Waaqayyoo Itti Fufaa keessatti har'a waa'ee isaa ni barsiisna. Akka yaadattan, Mootummaan Waaqayyoo mata duree jalqabaa Macaafni Qulqulluun Yesuus itti lallabe agarsiisudha (Maarkos 1:14-15). Akkasumas waan Inni du'aa ka'uu isaa booda itti lallabe ture (Hojii Ergamootaa 1:3)—fi wanta Kiristaanonni duraan dursee barbaaduu qabanidha (Maatewos 6:33).

Wangeelli waa'ee jireenyaafi du'a Yesuus qofa miti. Xiyyeeffannoon wangeela Yesuusiifi hordoftoonni Isaa barsiisan Mootummaa Waaqayyoo dhufu ture. Wangeelli mootummaa fayyina Kiristoosiin argamu dabalatee, akkasumas xumura mootummoota namootaa ni barsiisa (Mul'ata 11:15).

Yaadadhaa, Yesuus akka dhuma yeroo kan dhufu wangeelli mootummaa saba hundumaaf ragaa ta'ee addunyaa irratti hanga lallabamutti akka hin dhufne barsiiseera (Maatewos 24:14). Lallabni sunis amma raawwatamaa jira. Hojii xumuraa yeroo dhumaa kana deeggaruu keessatti hirmaachuu ni barbaadduu?

Oduun gaariin Mootummaan Waaqayyoo furmaata rakkoolee ilmaan namootaa mudataniiti. Haa ta'u malee, baay'een namootaa isa deeggaruu hin barbaadan, dhaga'uus hin barbaadan, dhugaa isaas amanuu hin barbaadan. Mootummaan Waaqayyoo kan bara baraati (Maatewos 6:13), yeroon kun garuu darbaa jira (1 Qorontoos 7:31).

Wangeela dhugaa Mootummaa Waaqayyoo lallabuun waan nuti Waldaa Waaqayyoo Itti Fufaa keessatti cimaatti itti fudhannuudha. Waan Kitaabni Qulqulluun barsiisu hunda, Mootummaa Waaqayyoo dabalatee (Maatewos 24:14), barsiisuuf ni carraaqna. Mootummaa sana osoo eeggannu, karaa Waaqayyoo barachuu fi hordofuu, akkasumas warra dhugaa amanuu barbaadaniif jajjabeessuu qabna.

Wangeela Mootummaa Waaqayyoo dhufuuf jedhu lallabamuu isaa hin deeggartuu? Wangeela Mootummaa Waaqayyoo ni amantaa?

Waldaa Waaqayyoo Itti Fuftu
(Continuing Church of God)

The USA mailing address of the *Continuing* Church of God is P.O. Box 109, Grover Beach, California, 93483 USA; website www.ccog.org.

***Continuing* Church of God (CCOG) Websites**

CCOG.ASIA Marsariitiin kun Eeshiyaa irratti xiyyeeffata.
CCOG.IN Marsariitiin kun warra hidda dhaloota Hindii qabaniif kan qophaa'edha.
CCOG.EU Marsariitiin kun Awurooppaa irratti xiyyeeffata.
CCOG.NZ Marsariitiin kun kan xiyyeeffate gara lammiilee Niwuu Ziilaandii fi warra sanyii Biriitish qabaniitti.
CCOG.ORG Kun marsariitii ijoo Waldaa Kiristaanaa Waaqayyoo Itti Fufaa ti. Namoonni ardiiwwan hunda irra jiran tajaajila. Barruulee, hidhaawwan, fi viidiyoowwan of keessaa qaba.
CCOGCANADA.CA Marsariitiin kun warra Kaanaadaa keessa jiraniif kan qophaa'edha.
CCOGAfrica.ORG Marsariitiin kun warra Afrikaa keessa jiraniif kan xiyyeeffate dha.
CDLIDD.ES Itti Fufiinsa Waldaa Waaqayyoo. Kun marsariitii afaan Ispeenii kan Waldaa Waaqayyoo Itti Fufaa ti.
PNIND.PH Waldaa Waaqayyoo Itti Fufaa. Kun marsariitii Filiippiinsii kan Waldaa Waaqayyoo Itti Fufaa ti. Odeeffannoo Afaan Ingiliffaa fi Taagalaagii irratti qaba.

Marsariitiiwwan Oduu fi Seenaa

COGWRITER.COM Marsariitiin kun meeshaa beeksisa guddaa yoo ta'u, oduuwwan, barumsa, barreeffamoota seenaa, viidiyoowwan, fi odeeffannoo haaraa waa'ee raagaa of keessaa qaba.
CHURCHHISTORYBOOK.COM Kun marsariitii seenaa waldaa kiristaanaa irratti barruulee fi odeeffannoo qabu kan salphaatti yaadatamuudha.
BIBLENEWSPROPHECY.NET Kun marsariitii raadiyoo interneetii Afaan Ingiliffaan oduuwwanii fi mata dureewwan kitaaba Qulqulluu hammatuudha. BNPI.NET afaanota hedduu qaba.

Chaanaalota Viidiyoo YouTube fi BitChute kan Lallabootaa fi Lallaboota Gaggabaaboo

BibleNewsProphecy mijoo. Viidiyoowwan lallaboota gaggabaaboo CCOG.
CCOGAfrica Meeshaalee CCOG afaanota Afrikaatiin.
CCOG Animations Meeshaa barumsaa kutaa amantii Kiristaanummaa barsiisuuf
CDLIDDSermones Chaanaalichi ergaawwan afaan Ispeeniin qaba.
ContinuingCOG mijoo. Lallaba viidiyoo CCOG.

Suurichi armaan gadiitti, bultiiwwan muraasa hafan (fi kanneen booda itti dabalaman dabalatee) kan gamoo Yerusaalem keessatti argamu, kan yeroo tokko tokko 'Cenacle' jedhamuun beekamu, garuu caalaatti Waldaa Waaqayyoo Tulluu Dhihaa Yerusaalem (amma Tuullaa Saayoon jedhamu) jedhamee ibsamuu danda'u agarsiisa:

Kun iddoo gamoo waldaa Kiristaanaa isa dhugaa fi isa jalqabaa ta'uu danda'u ture jedhamee amanama. Gamoo Wangeelli Yesuus kan 'Mootummaa Waaqayyoo' keessatti lallabame ture. Kun gamoo Yerusaalem keessatti argamu kan Wangeela Mootummaa Waaqayyoo barsiisu ture.

Sababa kanaaf, isin obboloota keenya, waldaalee Waaqayyoo kan Yahuudiyaa keessatti Kiristoos Yesuus keessa jiran hordoftoota waan taatanif, nutis Waaqayyoof yeroo hundumaa galata galchina. (1 Tesaloonikosaa 2:13-14)

Amantaa qulqulluuwwaniif yeroo tokkoof bara baraan kenname sanaaf jabaattanii falmaadhaa. (Yuudaas 3)

Isa (Yesuus)n isaanitti, "Ani tumaa Waaqayyoo magaalota kaaniifis lallachuu qaba, sababni isaas kanaaf ergameera," jedhe. (Luqaas 4:43)

Isin garuu Mootummaa Waaqayyoo barbaadaa, wantoonni kun hundi immoo isiniif dabalama. Tuuta xiqqoo, hin sodaatinaa; Mootummaa isiniif kennuun fedhii gaarii Abbaa keessaniiti. (Luqaas 12:31-32)

Wangeelli Mootummaa kun immoo, saboota hundaaf ragaa ta'ee, addunyaa guutuutti ni lallabama; achiis dhumaatu dhufa. (Maatewos 24:14)